

ذَكْرَاتُ الْمَالِحَةِ
زوّرات אל-مالחה
Remembering al-Maliha

كانون أول ٢٠٠٧
דצמבר 2007

تحرير وكتابه عمر اغبارية
بحث تمار أبدهم، عمر اغبارية.
وجيه عطا الله
ترجمة عمر اغبارية
مراجعة لغوية إيتن برونشtein،
تومر جردي، عمر اغبارية
تصميم أبيبست جروس

עורך וכותב عمر اغبارية
מחקר תמן אבודהם, ו'יה עטן
אללה, עמר אע'באדיה
תרגום עמר אע'באדיה
הגהה איתן ברונשטיין, תומר גרדי,
עמר אע'באדיה
עיצוב גרפי אביבית גروس

الخلاف الأمامي قرية المالحة
نوفمبر ٢٠٠٧
تصوير عمر اغبارية
الخلاف الخلفي خريطة بريطانية
للفلسطين ١٩٤٢ مع «تعديلات»
إسرائيلية ١٩٥٥

שער קדמי אל-مالחה,
נובמבר 2007
צילם עמר אע'באדיה
שער אחורי מפה מנדטורית
של פלسطין 1942 עם עדכונו
ישראלי משנת 1955

طباعة مطبعة الرسالة
بيت حنينا، القدس

הדפסה דפוס אלדר אלה,
בית חנינה, י-ם

إصدار
جمعية «زوخروت»
هاتف: ٦٩٥٣١٥٠ - ٣
فاكس: ٦٩٥٣١٥٤ - ٣

הפקה
عمות זוכרות [ע"ד 580389526]
אבן גבירול 61
ת"א יפו 64362
טל 03 - 6953155
פקס 03 - 6953154

تحية وشكر خاص
إلى لاجئات ولاجئي المالحة
الذين سمحوا لنا بدخول قريتهم

תודה מיוחדת והערכתה
ل甯pilliot ו甯pilliot אל-مالחה
שהרשו לנו להיכנס לבפראם

www.zochrot.org

הקדמה

גירושם של כ- 2500 תושבי הפליטינים של הכפר אל- מלאחה היה לפני כמעט כעשור שנים. בשנת 1951, דירים חדשים שהובאו מעירק, כורדייסטן ותוניסיה - במסגרת הפרויקט הציוני - יושבו ב בתים הפליטניים היפים של כפר אל- מלאחה. חלק גדול מבתי הכפר קיימים עד עצם היום הזה וכולם בשימוש "יהודי". בית אחד לפחות הומר לבית הכנסת "לדת הערקיים" כפי שמצוין בכניסה שלו.

בשנת 1991 החלה בניית שכונה מלחה הישראלית החדשה. על אדמות הפליטים הפליטניים נבנתה שכונה ישראלית ובנה מבנים ציבוריים רבים. נבנה אולם כדורסל, הוקם איצטדיון "טרדי" לכדורגל, הוקם קניון מפואר וגן החירות התנכי' הועבר לאזרו, נבנה גן טכנולוגי ומוסדות לימוד, הוקמה שם תחנת הרכבת המרכזית של ירושלים אחרי שקו הרכבת ההיסטורי יאנפא - אלקרים שופץ והוקם מחדש בשנת 2005. התפתחות זו הפכה את שכונת מלחה לאחת השכונות המרכזיות בעיר. גם לפני הנכבה כפר אל- מלאחה הייתה כפר בעל מעמד מרכזי ומוחיד בין הכפרים באזורה. למרות הבניה המודרנית, נוף ה כפר הפלסטיני והמסגר הכלכלי נותר הנוף הדרומי נטלי של המקום. גם השם הערבי "מלחה" המשיך להיות בשימוש למרות שנייה למקומות המשם "מנחת" היהודי.

בדף האינטרנט של בית הספר "אורט מינקו" – ס"ה הנמצא בשכונה, מספרת מנהלת בית הספר בראיון לתלמידים שלא מזכירה את השם ירושלים.muni.il] שבית הספר שמש דגש, בנוסף לימיודים, גם על "חינוך לסובלנות וכבוד לזרות". מענין לשים עפם שיעור על הערכים האלה על רקע הבתים הפליטניים הקיימים והמנגד של הכפר, מעניין מה מספרים ומה לא מספרים על המקומות שעלו נבנה בית הספר. אנחנו בעומתת "זוכרות" מדברים את הנכבה הפלסטינית באופן ברור. אנחנו מבקשים להביא לידיעת ולמודעות הציבור הישראלי את אשר אירע בארץ זואת בשנת 1948 ולהעלות את נושא הפליטים הפליטניים לסדר היום הציבורי ולא להתחמק מהאחריות הישראלית על הנכבה הפלסטינית. בעינינו זהו המפתח העיקרי לאפשרות פיסוס בין היהודים לפלאטינים במרחב בו אנו חיים.

אנחנו מבקשים לציין על ידי חוברת זו גם דרך סיור שנערך במקום את זכרו של הכפר הפלסטיני "אל- מלאחה".

זו החוברת מס' 23 שערות זוכרות מפיקה במסגרת פרויקט שימור הזיכרון של ה כפרים הפליטניים שהיו קיימים ו"חיים" לפני הנכבה. לפני כן זכרנו את: אל-עג'מי ביאפה, חטיין, אל-כפרין, אל-שגרה, תרשיחא, באר אל-סבע, אגיליל, אל-ג'זון, שחמאתא, אל- ג'ולאן, אל-שיח' מונס, אסודר ואל-מג'דל, ח'ירבת ג'למה, אל-רמלה, אל-לד, עכו, חיפה, עין אל-מנשי, אל-חרם (סידנא עלי), עין ע'יאל, לפתא ודר' יאסין.

זוכרות

דצמבר 2007

במפת "ישראל" המופיעה באתר עיריית ירושלים אין מצינים אפילו את גבולות המדינה המוכרים על פי החקילה הבינלאומית. וודאי שאין צפיה שיציינו את ה כפרים הפליטניים ההרוסים. זוכרות" כן.

على موقع بلدية القدس الصهيونية على شبكة الانترنت وعلى صفحة المدرسة المذكورة في المقدمة، مرفقة خارطة "ישראל" من دون الإشارة حتى إلى الحدود الدولية. وبالطبع لن יبينواABAً القرى الفلسطينية المهجرة. نحن سنفعل.

مقدمة

5<<4

قبل حوالي ستين عاماً تم تفريغ قرية المالحة الفلسطينية من سكانها الفلسطينيين الذين بلغ عددهم حينئذ حوالي ٢٥٠٠ شخصاً. قام المشروع الصهيوني باستغلال قسم كبير من بيوت المالحة الراقية ومنحها لمستوطنين يهود أحضرهم من العراق وكردستان وتونس. منزل واحد على الأقل حول إلى كنيس يهودي وكتب على مدخله: "كيس لطائفة العراقيين".

قامت إسرائيل بحملة بناء مكثف عام ١٩٩١ على أرض اللاجئين الفلسطينيين لصالح حي يهودي كبير أطلقوا عليه اسم "منحات". لكن الاسم العربي للمكان غلب استعماله حتى بلغة الإسرائيлиين أنفسهم، ورغم البناءيات العصرية الكثيرة التي بنيت هناك إلا أن منظر القرية الأصلية مع مسجدها العمري البارزة مئذنته في أعلى الجبل لا زال هو المنظر الملفت للنظر والمميز للمنطقة.

بني الإسرائيليون على أرض المالحة، بالإضافة للمباني السكنية، مباني عامة كثيرة، منها: استاد رياضي فخم على اسم تيدي كوليك رئيس بلدية القدس الأسبق، وقاعة رياضية معروفة لكرة السلة ومجمع تجاري فخم وحدائق تكنولوجية ومعاهد تعليمية وحدائق حيوانات كبيرة ومحمطة قطار مركبة بعد ترميم خط السكة الحديدية يافا - القدس التاريخي.

على صفحة الكترونية لمدرسة "أورط مينقوف" اليهودية في المالحة (Jerusalem.muni.il) نشرت مقابلة مع مدير المدرسة وقالت فيها من ضمن ما قالت إن مدرستها تركز أيضاً على قيم "التسامح واحترام الآخر". كم هو مثير أن تسمع درساً عن احترام الآخر في مدرسة بهذه وعلى خلفية بيوت القرية الفلسطينية ومسجدها المحتل. كم هو مثير أن نسمع شرحاً في هذه المدرسة عن الأرض التي بنيت عليها المدرسة.

نحن في جمعية "زوخروت - ذاكرات" نتحدث النكبة الفلسطينية بوضوح. نريد أن ننبه الجمهور الإسرائيلي لما حصل عام ١٩٤٨ على هذه الأرض وأن نفتح ملف اللاجئين الفلسطينيين والمسؤولية الإسرائيلية عن النكبة الفلسطينية التي بدأت منذ احتلت الصهيونية فلسطين. نحن نؤ

من أن ملف النكبة هو المفتاح الأساسي لأي مصالحة بين اليهود والفلسطينيين وهذا المكان.

نود من خلال هذا الكتيب أن نخلد ذكرى قرية المالحة وأن نتعلم عن تاريخها وحياة أهلها قبل النكبة. سيتم توزيع الكتيب في الزيارة المخطط لها لقرية المالحة في إطار مشروع حفظ القرى الفلسطينية في الذاكرة الذي تقوم به جمعية "زوخروت - ذاكرات". هذا هو الكتيب الثالث والعشرون (٢٣) الذي نصدره في إطار مشروعنا. قبل ذلك أصدرنا كتيبات لذكرى كل من: العجمي في يافا، حطين، الكفرین، الشجرة، ترشیحا، بئر السبع، إجلیل، اللجون، سحماتا، الجولان، الشيخ منوس، اسدود والمجدل، خربة جلمة، الرملة، اللد، عكا، حيفا، عین المنسي، الحرم (سيدينا علي)، عین غزال، لفتا ودير ياسين.

زوخروت - ذاكرات

كانون أول ٢٠٠٧

אל-مالחה לפני הנכבה

אל-مالחה היה כפר ערבי שנבנה במרחך חמישה קילומטר מהעיר ירושלים שופר לאחת השכונות של העיר עם התרחבותה. הכפר נקרא בשם אל-مالחה שפירושו "המלוחה", כנראה בגלל מעין מים מלוחים שהיה במרכזו הכפר ליד המסגד. בסמוך לאל-مالחה היו מספר כפריים פלסטיניים חילקם נכבשו בשנות 1948 וחלקים בשנות 1967. מצפון היה הכפר לפטא [נכבש ב-1948 ותושביו גורשו] ומדרום שופאת, בית ספאפה [חלקו נכבש ב-1948 וחילקו ב-1967] ובית ג'אלא [נכבש ב-1967] וממערב לכפר אל-ולג'ה [1967], כפר אל-ג'ורה וכפר עין כארם [1948].

בשנת 1945 גרו בא-مالחה כאלפיים תושבים פלסטינים. לכפר היו שייכים כ-5000 דונם אדמה. לבני היבוש - ב-1948 היו כ-13% מהאדמות בעלות יהודית. הכפר בניה על רכס גבעה בגובה 550 מטר מעל פני המים, ומשקיף על שטחים נרחבים מזרחה, מדרום ומערבה לו. אדמותיו נוצלו לחקלאות וגידולי ירקות ופירות. על 23% אדמות הכפר היו נועדים זיתים. מעין המים הקרוב ביותר לכפר היה מעיין יאלו, למרחק בשני קילומטר, ממנו תושבי הכפר שאבו מים. בשל המרחק ממוקורות המים נחפרו בתוך הכפר בארות לאגירת מים. בשנים האחרונות נקבעו הדרישות והותקנו מערכת של צינורות ומשאבות שהזרכימו את מי מעיין יאלו לבריכות בתחום הכפר.

רוב תושבי הכפר עסקו בחקלאות וגידול צאן, אחרים התפרנסו מעיסוקים אחרים, בעיקר חזיבה וסידנות אבני בנייה, מבניין ומסחר. מעטים היו פקידים. בשנת 1932 הוקם בכפר בית ספר שהיה בין הראשונים שבכפרים באזורי ירושלים. בכפר קיימס מסגד אחד על שם החליף המוסלמי עומר בן אל-ח'טאב, לפי סברת התושבים המסתגד נבנה במקום בו התפלל עמר כאשר עבר באזור [כנראה בשנת 636]. אין יודעים מתי נבנה המסגד אך צירחו נבנה מחדש בשנת 1927 לאחר שנתגלו בו סדקים ובקיעים.

- ◀◀ האנציקלופדיה הפלסטינית, דמשק, 1984. [ערבית]
- ◀◀ עיסא מחמוד עלאן, אל-مالחה לפני 1948, 1997. [ערבית]
- ◀◀ דוד קרייאנקו, אדריכלות בירושלים, הבניה הערבית מהז'אנר, ירושלים, 1985. [עברית]
- ◀◀ ברישומים מעת 1596 הוזכר הכפר אל-مالחה כאחד הכפרים של מחוז ירושלים וגורו בו 286 תושבים.

المالحة قبل النكبة

قرية عربية تقع على بعد ٥ كم جنوب غرب مدينة القدس ثم تحولت إلى ضاحية منها مع اتساع البناء. سميت بهذا الاسم، كما يبدو، لوجود عين ماء مالح بالقرب من جامع القرية. يحد المالحة من الشمال قرية لفتا ومن الجنوب شرفات وبيت صفاوة وبيت جالا ومن الغرب قرية الولجة وعين كارم والجورة. كان عدد سكانها عام ١٩٤٥ حوالي ألفي شخصاً أغلبهم من المسلمين وكان عدد المسيحيين فيها حوالي عشرة أشخاص. وكانت مساحة أراضيها حوالي سبعة آلاف دونماً امتلك اليهود حوالي ١٣٪ منها حتى عام ١٩٤٨. بنيت المالحة على أرض جبلية ترتفع ٧٥٠ متراً عن سطح البحر مشرفة على مناطق واسعة من كل الجهات عدا الشمال. وقد استمرت أراضيها في زراعة الحبوب والخضروات والأشجار المثمرة وخاصة أشجار الزيتون. التي شغلت ٦٢٪ من أراضي القرية. لم تحظ المالحة بعيون ماء طبيعية كثيرة فقد كانت عين يالو التي تبعد عن بيت القرية حوالي ٢ كم العين الوحيدة التابعة للمالحة. لذلك قام السكان بإنشاء آبار لتجفيف المياه داخل القرية. وفي السنوات الأخيرة من الاحتلال البريطاني تم نقل الماء من عين يالو إلى المالحة بواسطة أنابيب ومضخات. وكان السكان يمارسون إلى جانب الزراعة والرعي وتربية الماشي بعض المهن اليدوية كالبناء و"دق حجر البناء" والتجارة والخدمات.

أنشئت في القرية عام ١٩٣٢ "مدرسة بني حسن" وكانت من أوائل المدارس في منطقة القدس. وكان في القرية مسجد واحد يناسب إلى الخليفة عمر بن الخطاب لاعتقاد الناس أنه بني في المكان الذي صلى فيه الخليفة عمر عندما مرّ من تلك المنطقة. لا يعرف متى بني المسجد إلا أن مئذنته قد تم ترميمها عام ١٩٢٧ بسبب تصدعها. بيت بيوقتها من الحجر واتخذ مخططها شكلاً مستطيلاً. كان مجموع بيوقتها عام ١٩٣١ نحو ٣٠٠ بيت. ومرة من أراضيها الجنوبية خط سكة حديد يافا - القدس، وكان بها عيادة طبية و مجلس بلدي.

يوجد في المالحة الكثير من القبور الكنعانية والرومانية المحفورة في الصخر مما يدل على عراقة المكان الذي كان مسكوناً منذ العصر البرونزي والروماني ويعتبره اليهود موقع قرية "منحات" التوراتية. في سنة ١٥٩٦ كانت المالحة قرية من قرى لواء القدس وكان عدد سكانها ٢٨٦ نسمة.

المصادر

<< الموسوعة الفلسطينية، دمشق، ١٩٨٤ >>

<< عيسى علان، المالحة قبل ١٩٤٨، ١٩٩٧ >>

<< دافيد قرويانيق، الهندسة المعمارية في القدس، البناء العربي خارج الأسوار، القدس ١٩٨٥. (بالعبرية) >>

<< www.Jerusalem.muni.il (بالعبرية) www.Group 194.net (بالعبرية) >>

احتلال الملاحة

وحسب الشهادات التي جمعت من بعض لاجئي الملاحة ومن المصادر المختلفة كالصحف المحلية والعالمية، يتبيّن أنّ أهالي القرية حاولوا عام ١٩٤٨ إياكابياتهم المتواضعة الدفاع عن بلدتهم بل وشارك بعضهم قبل سقوط الملاحة في معارك أخرى حول القدس بين العرب والصهاينة مثل معركة القطمون ومعركة القسطل وغيرها.

يدرك تقرير نشرته صحيفة «فلاسفيtin»، التي كانت تصدر في يافا، أن الهجوم الأول على الملاحة يعود إلى تاريخ ٦ آذار ١٩٤٨ (net.group) لم يؤت في التقرير إلا إلى ذكر تسلل وحدة يهودية إلى تخوم الملاحة واشتباكها مع المدافعين عن القرية، من دون تحديد عدد الإصابات. أما المؤرخ الإسرائيليبني مويس فيذكر أن القرية أخلت على مرحلتين، كانت أولاهما في نيسان ١٩٤٨ جراء المجازرة التي وقعت في دير ياسين المجاورة بتاريخ ٩ أبريل.

وقد أشارت صحيفة «نيويورك تايمز» إلى أن «الهاغاناه» بدأت اعتداءاتها على الملاحة ليل ١ - ٢ أيار مايو، إذا وسعت مواقعها جنوباً انطلاقاً من حي القطمون في القدس.

وقعت القرية في قبضة الإسرائييليين بعد معركة ضارية استمرت بضعة أيام. ففي ليل ١٤ - ١٣ تموز يوليو، قامت وحدة من «الإرغون» (الإتسيل) وفصيلتان من فرقه «يونثان» التابعة لـ«لجنداون» (كتائب شباب البلماح)، بدخول الملاحة متخذة لها بعض المواقع في القرية. واستمرت المعركة من بعد منتصف الليل حتى طلوع الشمس واستشهد خلالها ثلاثة أشخاص من الملاحة: نعمان حسن أحمد عودة وموسى حسن عودة المدعى حسن زهرة وحلوة السالم (كتاب الملاحة قبل ١٩٤٨، عيسى علان). ويري السيد صالح مصلح الحلو (المصدر السابق) «أن القوات العربية شنت هجوماً مضاداً في ١٥ تموز يوليو، شارك فيه مقاتلون من الملاحة وساعدتهم المدفعية المصرية التي كانت موجودة في الصليب بين شرفات وبيت لحم. بدأ الهجوم من الجهة الجنوبية الغربية وكان بعض المقاتلين موجودين في جبل علي شارة ومعهم مدفع بزن ليخطوا على تقدمنا نحو اليهود، وكان بعض المجاهدين يتمركزون في بيت مصطفى نمر وكان هذا آخر بيت من جهة الجنوب، ويطلقاون النار على اليهود الذين تمركزوا في بيت مصطفى نمر وكان هذا آخر بيت من بيت القرية من جهة الجنوب، وشارك عديد من رجال الملاحة في هذه المعركة ذكر منهم كل من محمد أحمد أسعد وشحادة حصفوره وصالح علقم وصالح مصلح الحلو وأحمد محمود جابر ومحمد عطيه معلق وقد أصيب رشيد أحمد رمضان بطقطة في ظهره وتوفي على أثرها في المستشفى» وذكر المصدر نفسه إسمى شهيدين إضافيين سقطاً في معركة الملاحة هما موسى جمعة شارة وأحمد محمد أبو كمل. وتم تحرير بيت مصطفى نمر علقم ووُجد داخله عشرة قتلى من اليهود. أجبرت وحدة الإرغون (الإتسيل) على الانسحاب من أقصى مواقعها في القرية. وفي اليوم نفسه، أصدر المقاتلون المصريون غير النظاميين، العاملون جنوب القدس، بلاغاً أعلنا فيه أنهم استردوا الملاحة بمؤازرة المجاهدين الفلسطينيين. وقد نشرت صحيفة «نيويورك تايمز» آنذاك نص البلاغ. لكن سرعان ما عادت القرية فوّقعت في قبضة الاحتلال بعد وصول تعزيزات. وذكرت صحيفة «نيويورك تايمز» أن الإسرائييليين استخدموها، في ١٤ تموز يوليو، المدفعية المتوسطة المدى ونيران مدافع الهاون للقيام بهجمات تضليلية على الجبهة، بحسب ما جاء في تقرير مراسل الصحيفة. وأفادت الصحيفة نفسها، في ١٦ تموز يوليو، أن القرية باتت تحت السيطرة الإسرائيلية، وأن الهجوم العربي المضاد الذي شن في ذلك اليوم، والذي أسفّر عن مقتل خمسة عشر من أفراد الإرغون (الإتسيل) وجرح عشرين آخرين، لم ينجح في استردادها. وقال قادة الإرغون (الإتسيل) إن «الهاغاناه» خذلتها إذا انسحب من مواقعها في جبل متاخم، ولم تقدم لها التغطية النارية في أثناء الهجوم العربي، إلا إن الهاغاناه نفت هذه الاتهامات. بعد أيام معدودة، أي في ٢٢ تموز يوليو، أخيراً قائد منطقة القدس الإسرائيلي، دافيد شاليتيل، مراسل صحيفة «نيويورك تايمز» أن قريتي الملاحة وعين كارم الإستراتيجيتين قد احتلتا في الفترة الممتدة بين الهدتين، وانتهى بذلك «خطر اجتياح مصرى» للقدس.

כיבוש אל-مالחה

معدיות של פלייטי כפר אל-مالחה ומ מקורות שונים, בעיקר עיתונות בתובה מאותם ימים, עולה כי תושבי הכפר ניסו להtagונן ב-1948 מפני התקפות הכוחות היהודיים, למרות האמצעים הדלים שעמדו לרשותם. צעירים נושאי נשק אף חשו לעזרת כפרים אחרים במחלמתם מול הכוחות העתידיים. אל-مالחה נכבש סופית ב- 15 ביולי 1948.

העיתון "פליטון" שיצא לאור ביאפא דיווח שהתקפה הראשונה על אל-مالחה בוצעה בה-6 במרס כאשר קבוצת לוחמים יהודים הגיעה לפאותי הכפר ונילה קרב יריות עם החמושים המגנים על הכפר. בדיווח לא מסר על נפגעים.

ההיטורון בני מורייס, בספרו לידתה של עיתת הפליטים הפלשתינים 1947-1949, כותב שהכפר פונה בשני שלבים, השלב הראשון היה באפריל בעקבות הטבח בدير يا حسين הסמור ב-9 באפריל 1948. פליטים סיפרו כי בעת הקרב על הכפר לא היו בו תושבים. ככל שהמלחמה על אל-مالחה הייתה קרובה ומושחתית יותר, מהיגי הכהפ, גם בעקבות הידיעות על הטבח בدير יאסין, התכוונו מבזבז מועד. את המשפחות - ילדים, נשים וזקנים - הם העבירו לכפרים מרוחקים מאזור הלחימה. התושבים החמושים נשארו בתוך הכפר כדי להגן עליו.

העיתון "הנוי יורך טים" דיווח כי ארגון "האגנה" תקף לראשה את אל-مالחה בלילה שבין ה-1 וה-2 במאי 1948. הוכח יצא מבסיס "האגנה" שבכוננות קטמון.

הכפר נפל בידי הישראלים לאחר קרב קשה שנמשך מספר ימים. בלילה שבין ה-13 ל-14 ביולי נכנס כוח ישראלי לכפר ותפס בו עמדות. קרב קשה התנהל מחזות עד זריחת השמש. במהלך הקרב נפלו שלושה חללים מאל-مالחה: נעמאן חסן אחמד עודה, מוסא חסן עודה (חסן זהרה) וחולה אל-סאלם (לפי עיסא עלאן, אל-مالחה לפני 1948). הפליט סאלח מסלאח אל-חולו (לפי המקור המקורי) תאיר בר את המשך הקרב על אל-مالחה: "הLAGION הערבי החל במתקפת נגד ב-15 ביולי ולוחמים מאל-مالחה השתתפו במתקפת. מרגמות מצריות, שהיו מוצבות בצדמת בין שרפאת ובית לחם, ערו להם. המתקפת התהילה מכיוון דרום מערב, מספר לוחמים תפסו עמדה על הר 'על' שرارה" וברשותם מרגמת "ברן" כדי להחפות על ההתקדמות שלנו לכיוון היהודים. "מג'אהדי" [ולוחמים] נספחים ניצבו בשדה "באטן אל-חדר" מתחת לשרפאת, כשהם ברשותם מרגמת "ברן" וירו לכיוון היהודים שתתפסו מתחם בקרבת הזהה. אני וזכר מהם את מחמד אחמד אסעד, שחדר עספורה, סאלח עלקם, אחמד מחמוד ג'אבר, מחמוד עיטה ואני. גם רשייד אחמד רמדאן, הוא נפצע מכך בגבו ומת מאוחר יותר בבית חולים". שני תושבים אחרים נפלו בקרבת הכהפ, מוסא ג'מעה שرارה ואחמד מחמד ابو מל. בקרבת הזה שוחרר ביתו של מטפפא ג'מער עלקם ובתוכו היו עשרה יהודים ורוגאים. הכהה והודי נסוג מהכהפ. באותו יום, לוחמים מתנדבים מצריים, המשרתים בדרכם ירושלים, הוציאו הוועדה על שחרור אל-مالחה בסיוון הלחוחים הפלשתינים. העיתון "הנוי יורך טים" הספיק לפרסם את הודעה. אך כבר באותו יום הגיעה תגבורת יהודית שסייעה לביה שמה לכבוש מחדש את הכהפ.

ה"נוי יורך" טים דיווח שהישראלים השתמשו ב-14 ביולי במרגמות ותותחים להפגזות העיטה בחזית. העיתון הוסיף שמתקפת הנגד שביצעו הערבים ושגרמה להרגתם של 15 אנשי האצ"ל ובפיצעת עוד שערים לאatalihah להחזיר את הכהפ לשיליטם. העיתון מסר ב-16 ביולי כי הכהפ בשליטה ישראלית מאוחר יותר, ב-22 ביולי, המפקד הישראלי של אזור ירושלים, דוד שאטאל, הודיע ל"נוי יורך" טים כי שני כפרים בעלי חשיבות אסטרטגית, אל-مالחה ועין כרם נכבשו בין שתי ההפוגות. בכר סוכלה "סקנת פשיטה מצראית" על ירושלים.

מקורות

“עלאן, עיסא מחמד, אל-مالחה לפני 1948, מעאן, 1997 <<

باللغة الصهيونية احتلال المالحة حسب رواية منظمة «إتسيل»

كان دافيد شالتيئل في عام ١٩٤٨ القائد العسكري من قبل «الهاجاناه» في منطقة القدس وكان مسؤولاً عن المعارك هناك كقائد لكتيبة «عصبيوني». في تلك الفترة كان التناقض بين التنظيمين الصهيونيين «الهاجاناه» و«إتسيل» (أو الليحي المنفصل عن الأخير) كبيراً. وتتعارض عصابة «إتسيل» أن شالتيئل لم يف بوعده بهجوم على البلدة القديمة للقدس ويتهمنه بأنه لم ينو أصلاً فعل ذلك.

يروي يهودا لبيدوت، المؤرخ الصهيوني والقائد في تنظيم إتسيل في كتابه «في لهب التمرد» من إصدار وزارة الدفاع الإسرائيلية خلال تسلطيه الضوء على العلاقة بين «إتسيل» و«الهاجاناه»، يروي كيفية احتلال قرية المالحة. ومما يقوله بأن وحدة من «إتسيل» وسرية «يهوننان» نجحت في فجر ١٩٤٨/٧/١٠ باحتلال خربة الحمام (اليوم يسمى الإسرائيлик جبل هرتسل) بينما بقيت خربة مزميل (اليوم تسمى قريات يوفل) تحت سيطرة العرب. قتل في هذه المعركة قائد سرية «يهوننان» وعنصران من «ليحي». بعد ذلك بيومين هوجمت خربة مزميل ثانية وهذه المرة تم احتلالها من العرب. خلال تلك الأيام ظل رجال «إتسيل» يضغطون على شالتيئل للشرع بهجوم على البلدة القديمة إلا أن جوابه كان أنه سيتفرغ لاحتلال البلدة القديمة فقط بعد احتلال المالحة.

في فجر ١٤ تموز بدأ الهجوم على قرية المالحة. شارك في الهجوم سرية من «إتسيل» وفصيلان من سرية «يهوننان» بقيادة ميخائيل جروس. قائد القوة من «إتسيل» كان إليعزر سوديط وكان بن-تسيون كوهن نائبـه.

تم نصب المدفعية في منطقة «بيت وجان» و«قام رماة مدفع من الجيش بتفعيلها بقيادة دافيد بريسك من «الإتسل». «لسبب ما»، يقول لبيدوت، «لم يسمح لبريسك تجنب وحدة الرماة التابعة للإتسل مع مدعياتهم». بعد قصف مدفعي كثيف على القرية، جاء دور سلاح المشاة الذي تقدم بثلاث مجموعات: واحدة من الغرب وأخرى من الشرق والثالثة هاجمت مركز القرية. بعد القصف مباشرة بدأ إطلاق نار قوي بين الطرفين، قتل منه يهودا سلونيمسكي الذي هجم مع مجموعة بن - تسييون كوهن. استمرت القوة المهاجمة بالتقدم في ثلاثة أذرع وبعد عدة ساعات حبطت مقاومة العرب وانسحب العدو. مع بزوغ الفجر قُتلت السيطرة على كل القرية. قام إليعزر سوديط بتنظيم الوحدات المقاتلة على طرف القرية وأرسل فصيلاً بقيادة أريه إفشكين ليحتل موقع «الراس» الواقع جنوبي القرية. في ساعات الصباح المتأخرة ذهب اليعرز سوديط إلى القيادة التي جلست في حي «بيت وجان» وسلم قيادة القوة التي احتلت القرية إلى بن - تسييون كوهن. قدم سوديط تقريره عن سير العمليات وطلب تبديل سريته بقوة نشطة حتى يتمكن رجاله من الراحة. بينما هو هناك في مقر القيادة بدأ العرب بقصف القرية قصراً عنيفاً وشنّت قوة من المشاة هجوماً على فصيل أريه إفشكين المسيطر على موقع «الراس». عندما وصل الخبر إلى القيادة هرع دافيد بريسك لتشغيل المدفعية ليقصد العدو، ولكن فوجيء عندما اكتشف أن رماة مدفعية الجيش قد سرحوا لأجازة. قام بريسك بتفعيل مدفعية بنفسه وبعد فترة وجيزة شغلت مدفعية إضافية وأطلقتا أكثر من مئة قذيفة باتجاه التلال المحيطة بالمالحة. عاد سوديط فوراً إلى القرية ليتولى قيادة قوته هناك وجاءت تعزيزات بقيادة تسيفي كنيج من الكيبة في القطمون. في هجومهم المضاد نجح العرب باحتلال موقع «الراس» فقام رجال سرية أريه إفشكين بانسحاب غير منظم باتجاه القرية. هرركزوا داخل بيت متطرف على التلة، وبين فوراً أنهم كانوا مكشوفين لنيران العدو وازاد عدد الإصابات. نقل الجرحى إلى مغاردة محاذية وانسحب الباقون إلى مركز القرية. استمر العرب في هجومهم ووصلوا المغاردة واكتشفوا الجرحى الذين استلقوا عازجين فطعنوه حتى الموت. أحد الجرحى لم يفارق الحياة، فقد استلقى بلا حراك حتى عندما طعنوه بالسكين. غطت كومة الشهداء جسده وصال عليه دم كثير فظنوه العرب ميتاً. مع حلول الظلام، زحف من المغاردة باتجاه القرية، حتى وجده زملاؤه ملقى في الحقل. ومنه عرف ما حدث في المغاردة.

وصل العرب إلى أطراف القرية ولكنهم انسحبوا بسبب الهجوم المضاد الذي أعده إليعزر سوديط وتوفي كنيج الذي حضر مع التعزيزات. عادت الملاحة للسيطرة اليهودية.

خلاصة المعركة كانت تعيسة: ١٧ قتيلاً وكثير من الجرحى».

المصدر

>> يهوده لبيدوت، في لهب التمرد. معارك الإتسل في القدس، القدس، ١٩٩٦، ص ٤٠٨ - ٤١٤
>> الموقع الإلكتروني: داعت - موقع علوم اليهودية والفكر www.daat.ac.il

يهوده لبيدوت

ولد في فلسطين عام ١٩٢٨ وانضم إلى تنظيم «الإتسل» الصهيوني. شارك في عمليات ضد البريطانيين. وفي عام ١٩٤٨ كان قائداً سرية في منظمته وقاد معارك في منطقة القدس وكان له نصيب في احتلال بعضها. بعد النكبةتحق للدراسة في الجامعة العبرية. عام ١٩٦٠ حصل على شهادة الدكتوراه في موضوع الكيمياء الحيوية (بيوكيمياء)، وعين أستاذاً في الجامعة نفسها عام ١٩٧٣. بين الأعوام ١٩٨١ - ١٩٨٥ عينه رئيس حكومة إسرائيل آنذاك مناحم בגין مستشاراً له.

منذ عام ١٩٨٨ بدأ يبحث ويكتب في تاريخ الانتداب البريطاني. ألف عدة كتب، منها: على أسوارك ، ١٩٩٢ .
وصول في تاريخ الإتسل، ١٩٩٨ .
ولادة حصابة سرية، ٢٠٠١ .
في لهب التمرد، ١٩٩٦ .
وهو يشغل أيضاً مدير الموقع الإلكتروني لمنظمة «الإتسل».

כיבוש מלחה לפי האצ"ל

ההפוגה הראשונה שכפתה מועצת הביטחון בארץ במשר ארבעה שבועותabin-11 ביוני- 9 ביולי 1948 נסירה היבט על ידי הצבא הישראלי כדי להתקון למערכה שאחרי. תוצאות הקרבות שפרצו מיד עם תום ההפוגה מוכיחות זאת. רבים דאו בהפוגה זו מה שיזמה ברעננה דרך נוספת לסייע ליהודים להתקagen מחדש ולסידר את המצור שהציבו הערבים על היהודים בירושלים. לאחר הALKUTRONI של הצבא הישראלי נכתב "בשלבי ההפוגה תוכנו פעולות צה"ל במרחב ירושלים כלהלן: בדרום - כיבוש הרים מלחה ועין כרם; במרכז - כיבוש העיר העתיקה; בצפון - כיבוש שכונות שייח' ג'ראח כדי לנתק את ציר התנועה של הליוגון ירושלים צפונה, להתחבר עמו כוחות צה"ל המנותקים בהר הצופים ולאגף את העיר העתיקה. בשלב הראשון פעלו כוחות צה"ל בדרום-מערב ירושלים. ייחדות אצ"ל ולוי, שהוטיפו לפועל בנפרד מרחב ירושלים, לחמו עם כוחות חטיבת 'עציוני'. ב-11 ביולי הופצצה ירושלים מן האוויר, בראשונה בתולדותיה".

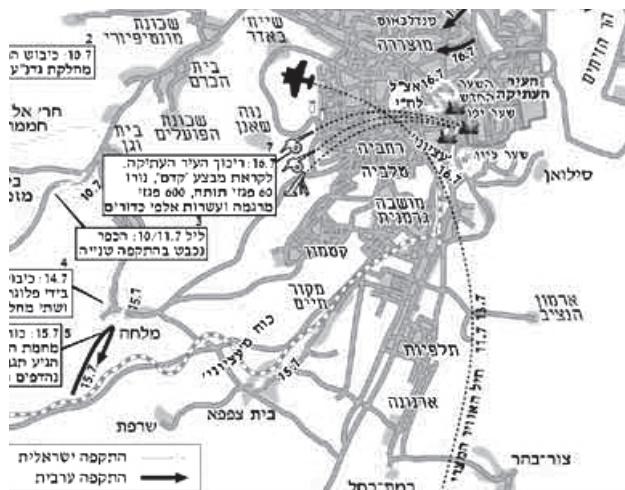
אם כן, זו הייתה הפעם היחידה בהיסטוריה של ירושלים הופצצה מן האוויר. קרבות עשרת הימים (9-19 ביולי 1948), שהחלו מיד עם תום ההפוגה הראשונה, היו מפנה חשוב בזיהור במלחמה. הצבא הישראלי רשם לעצמו הישגים צבאיים חשובים: כיבוש נצרת והגיל התחתון מיידי צבא ההצלה העברי בפיקודו של קאוקג', הערים אל-רמלה ואל-لد נכבשו במהלך המבצע הידוע בשם מבצע דני, ונפתח מסדרון חדש לירושלים על ידי כיבוש שער הגיא [bab al-Uad] וככבשו השכונות קריית יובל, מלחה וein כרם.

דוד שאלתיאל היה "המפקד הצבאי" של ירושלים מטעם "ההגנה" בשנת 1948. הוא היה אחראי על ניהול המערך הצבאי במפקד "חטיבת עציוני". באמצע يول'י ובמשך ימים לחצנו אנשי האצ"ל על שאלתיאל ליצאת להתקפה על העיר העתיקה. אולם תשובהו הייתה כי רק לאחר כיבוש מלחה, יתרפה למבצע העיר העתיקה. בספריו "בלubb המרד", שפרקיהם מתארים מונחים מופיעים באתר האינטראקט "דעת" מתיחס יהודה לפידות, מפקדי האצ"ל באותו הימים, למתח שהיה קיים בין ההגנה לאצ"ל באזורי ירושלים, שם הואלחם. מענין שאות התיחסותו למתח הוא מביא בכלל השותשלות האירוחים שהביאו לכיבוש כפר אל-מלחה. להלן גרסתו, שתואמת ברובה את אשר מצאנו במקורות פלסטיניים ושמענו וקרנו מפי

- מקורות פליטי הכפר הפלסטיני. רק לסיפור המוצע [בהנחה שהוא אמיתי], על הפצועים היהודים שחביריהם הותירו בתוך מערה בפתחי הכפר, אין אזכור בשום מקום אחר. להלן התאורו:
- >> יהודה לפירות, בלהב המרד.
מערכות האצ"ל בירושלים, ירושלים
תשנ"ו - 1996, ע' 408-414
- >> דעת - אתר לימודי יהדות ורוחה
www.daat.ac.il
- על יהודה לפירות מתוך אثر האיגנוטנט של האצ"ל שהוא בעצמו מנהל נולד ב- 13 באוגוסט 1928 בארץ-ישראל. בגיל צער (בשנת 1943) הצטרף לאצ"ל והשתתף במאבק נגד השלטון הבריטי, ובאות מהן בהתקפה על מסילת הרכול בדרום הארץ (2 באפריל 1946), נפצע קשה בזרעיו ידו. במהלך מלחמת העצמאות השתתף כמפקר פלוגה בקרבות ירושלים הנצורה. בין היתר פיקד על כוחות האצ"ל בקרוב על רמת רחל וכן על הפריצה לעיר העתיקה במסגרת מבצע "קדם". וכשה פעמים לזמן ולשבה. לאחר המלחמה, החל את לימודיו באוניברסיטה העברית בירושלים, בשנת 1960 קיבל תואר דוקטור לביוכימיה, וב- 1973 היה פרופסור מן המניין באוניברסיטה העברית.
- בשנת 1980 נקרא על-ידי מנהמ בגין, ראש הממשלה, לעמדת ראש "לשכת הקשר" ונשאר בתפקיד עד שנת 1985.
- מאז 1985 עוסקת פרול' לפירות בחker המהוות של תקופת המנותן הבריטי. במוסגרת מחקרים פירסם את הספרים הבאים:
- > על חומתוירך (משרד הביטחון, 1992)
  - > הסוזן, צייר אחיהם (מכון זכויות נפקה, 1994)
  - > בלהב המרד (משרד הביטחון, 1996)
- "אזר ל- 10 ביולי, יומיים לאחר תחילת קרבות "עתרת הימים", יצאה פלוגת יהונתן [פלוגותIOC וצאי הגדעון] יחד עם יחידה של לח"י, לפעולה בדרומ ירושלים. הם הצליחו לכבוש את חירבת אל-חממה [אזור הר הרצל ייד-ושם], אולם חירבת-מוזמיל [היום קריית-היובל] נשאהה בידי הערבים. בקרב זה נפל מפקד פלוגת יהונתן וכן שניים מאנשי לח"י. בן נפצעו ישפה, חמשה פצועים [אחד מפלוגת יהונתן]. בעבור יומיים התקפה מאנשי לח"י ואחד מפלוגות יהונתן. לאחר סיום כיבוש המיקום מידי הערבים. לآخر סיום כיבוש 14 ביולי התקפה מלחה על-ידי פלוגה של האצ"ל, אליה צורפו שתי מחלקות מפלוגת יהונתן בפיקודו של מיכאל גראוס. מפקד כוח האצ"ל היה אליעזר סודיט ("קבוץ") וסגן בן-ציוון בהן ("ג'ורא"). בבית-וון הוצאה סוללת מרגמות, שהופעלה על-ידי רגמי הצבא בפיקודו של דוד בריסק ("צ'נקי") מן האצ"ל. משומם-מה, לא הורשה ברישיק להביא את יחידת הרגלים של האצ"ל על מרגמותיהם. לאחר הפגיעה כבודה של הכפר, הגיע תור חיל-הרגלים, שהתקדמו בשלושה רושים: שתי מחלקות פלוגת יהונתן שהתרפרסו באיגוד מזרחה לכפר, כוח בפיקודו הישיר של "קבוץ" התפרס ממערב לכפר, וכוח נוסף בפיקודו של "ג'ורא" שתקף את מרכזו הכבפר. יש לציין, כי השטח בין בית-וון לבין מלחה ורוועם מוקשים רבים והוא צורך בńקיות אמצעי והירות מיזחים כדי לא לדרך על אחד מהם. מיד לאחר הפגיעה פרצו חילופי אש עווים יהודה סלוניימסקי, שהסתער עם הכוח של "ג'ורא", נהרג מASH האובי. הכוח התקוף המשיך להתקדם בשלוש זרועות וכעבור כמה שעות לחימה נשבה התנדבות הערבים והאויב נסוג. עם עלות השחר נתפס הכבפר בולו. "קבוץ" אורגן את יחידותיו בפתחי הכפר מהקלקה האחת, בפיקודו של אריה אפשטיין-אשל-יריב, ונשלה לכבוש את מושלט אל-ראס מדרום לכפר. בשעות הבוקר המאוחרות הילך "קבוץ" מן הכבפר אל המעה שכנן בבית-וון והשאיר את היפיקוד על הכבפר בידו "ג'ורא". קבוץ דיווח על מלחץ העניות וביקש להחליק את פלוגתו בכוכו טרי, כדי לאפשר לאנשיו לנוח. בעודו "קבוץ" עשה במטה בית-וון, פתחו הערבים בהפגזה כבודה על הכבפר וכוח ו��ים הסתעד על מחלקו של אשל, שהחזיקה באלא-ראש. כאשר הגיעה הידיעה אל המעה, מייר צ'נקי להפעיל את המרגמות ולהרעיש את האויב, אולם להפתעתו איליה כי גם הצבא הורשו לעזוב את המיקום ולצאת לחופשה. צ'נקי הפעיל בעצמו מרגמה אחת וכעבור זמן קצר הופעלה עוד מרגמה. בסך-הכל נורו למעלה ממנה פגימות לעבר האגבות

- < פרקים בתולדות הארץ (מכון ז'בוטינסקי, 1998)
- < לירטה של מחרות (ברית היילי הארץ, 2001)
- < היום שרה הקטנה (מכון ז'בוטינסקי)

הסובבות את מלחה. "קבוץ" חזר מיד לפיקד על הכוח בכפר ומן הגדור בקעמו הגיעו תגבורת בכפוקדו של צבי קניג ("ישי"). בהתקפת-הנגד החליו העובדים לבבוש את משלט אל-אסט ואנשי מחלקו של "יריב" פתחו בנסיגה בלתי מאורגנת לעבר הכפר. הם התרכו בבית קיצוני על האבעה, אולם במהרה התברר כי היו חשופים לאש האויב ומספר הנפגעים הלך וגובר. הפצועים הועברו למערה שנמצאה בסמוך והיתר נסוגו למרכו הכפר. הערבים המשיכו בהסתערות והגיעו עד למערה. הם גילו את הפצועים שכובו חסרי אונים ודיקרו אותם למות. רק לוחם אחד נשאר בחיים; הוא שכבל ללא ניע גם כאשר דקרו אותו בסכין. ערמת חללים כיסתה את גופו ובגלל הדם הרוב שניגר עליו, חשבוהו חבריו מצאוו מונעל בשדה. מפיו נודע את אשר אירע במערה. הערבים הגיעו עד פאתי הכפר, אולם נסוגו בתוצאה של קרבם הדרומי שארוגנה על-ידי אליעזר סודיט וצבי מהתקפת-הנגד שארגנה חורה לשוליטה היהודית. קניג שבא עם התגבורות מלחה חזרה לשוליטה היהודית. סיכון בקרב היה עgom: 17 הרוגים ופצועים רביים.

صحيفة «هآرتس» الإسرائيلية
الصادرة يوم ١٥/٧/١٩٤٨
طُلعت على قرائتها على الصفحة
الرئيسية بالخبر التالي:

احتلال القرىتين المالحة وشفاعمرو

< قتل أكثر من ١٢٠ عربياً في الشجرة
< قصف طائراتنا مدینتين
من مدن «المثلث»
< احتلال المالحة جنوب القدس
ومحاصرة عين كارم حسن بشكل
ملحوظ الوضع في جبهة القدس
< في ضواحي المدينة الجنوبية
هوجمت تجمعات العدو ببار
المدفعية وبدأ العرب بخادرة
قراهم في تلك المنطقة [...] .

تم احتلال قرية المالحة وموقعين متاخمين لها مع فجر يوم الأربعاء من قبل قوات جيش الدفاع الإسرائيلي ووحدة من «الإتسيل». في نهاية المرحلة الأولى من العملية التي بدأت بعد منتصف الليل بعشرين دقيقة تركت قوات العدو القرية قبل شروق الشمس بنصف ساعة وانسحبت نحو الجبال القريبة تحت نيران مدفعيتنا.

لم تزل الرشاشات تقطقق وقدر المدفعية تصفر بين الحين والآخر فوق الرؤوس ساعة طلع الصباح، وانكشفت من خلال الظلمة بيوت القرية المحطلة واحداً واحداً. آثار إصابات قصتنا - حيطة مخرمة، أسطح مهدمة وعمدان مصدعة ظاهرة من كل الاتجاهات. فعلاً، هذه الحملة هي العملية العسكرية الأولى التي تم تفويتها ضمن تنسيق تام بين القوات المختلفة. من الشعب الثلاث التي اجتاحت القرية كانت المركبة لرجال «الإتسيل» وشعبتان لجنود جيش الدفاع اللذين أمّنا الأطراف من الشرق ومن الغرب ثم انضموا إلى معركة الاحتلال.

قبلها، في مستهل الليلة قصفت عين كارم بقدرات مدفعية وانهالت من مواقعنا نيران الرشاشات على مواقع الجيش الأردني. وعند منتصف الليل أطلق النار باتجاه بيت صفاوة الواقع شرق المالحة، وفي نفس الساعة بدأت القوى اليهودية بالتقدم نحو الوادي الفاصل بين المواقع اليهودية الأكثر تطرفاً من ناحية جنوب غرب القدس وبين قرية المالحة.

هجوم مباغت

كان الهجوم هذه المرة مفاجئاً. لم تطلق النيران على القرية إطلاقاً. وكان القمر لا زال على الطرف الغربي حين بدأ شبابنا بالتقدم نحو الحرب. مع اختفاء القمر وصلت الشعب الثلاث إلى أماكن استعدادها: السرب الغربي كان مهيأ للصعود إلى موقع عالي يسيطر على الطريق المؤدي إلى عين كارم، حتى يمنع تقديم مساعدة للقرية المهاجمة. وتقدم السرب الشرقي إلى فرع القرية الواقع في الوادي، حيث تعتبر المدرسة الواقعية بينه وبين مركز القرية قاعدة قوية. وقد أقيمت على السرب المتوسط مهمة المداهمة جنوباً نحو مركز القرية والانضمام هناك إلى السرب القادم من الشرق، بعد احتلال المدرسة، في هجوم مشترك على منطقة المسجد المحاط بأربعة أبنية قد حصنت بالأسمنت - ومن هناك الصعود جنوباً نحو موقع «الراس» المسيطر على كل المنطقة. شعر العدو أن شيئاً ما سيحدث. إلا أنه لم يعرف بالضبط أين ستتمرّكز قوات إسرائيل. لم يعرف بالضبط ما هي خطة قيادة جيش الدفاع. كان واضحاً أن من الجبهة الجنوبية ستتصدر عملية - لكن الجبهة الجنوبية تبدأ في عين كارم وتمر بمالحة وبيت صفاوة حتى دير مار إلياس وصور باهر وسلوان. في كل مكان من هذه الأماكن كانت إشارات تدل على إمكانية حدوث شيء ما.

قصف بالهاون والمدفع

قبل هجوم القوات على الملاحة بدأت قاذفات الهاون تتصف بيت صفافاً بينما قامت المدافعين بقصف مار إلياس ومواقع المدفعية العربية القريبة من الطنطورة، القريبة منه من جهة الغرب. عند الساعة ٢:٣٠ حين بدأ الهجوم لم يكن العدو واثقاً بعد أين ستكون المعركة المركزية. قاوم العرب بشكل ما لمدة ساعتين ونصف، أحياناً كانت المقاومة شديدة، خاصة في محيط المدرسة والمسجد مارس العرب (أغلبهم متقطعون من وراء نهر الأردن) قتلاً جدياً. دوت المدافع و«طرطرت» المدافعين الرشاشة بالتناوب، امتنجت أصوات الرشاشات والبنادق مع أصوات دوي المدفع - من أسلحتنا وأسلحة العدو. على قمة جبل مدوّرة وقفت مدرعة للجيش العربي وحاولت تعطيل الاستيلاء على الموقع المرتفع، مهمة ألقيت على السرب الغربي، وبهذا حاولت أن تقدم المساعدة للملاحة.

ثلاث ساعات

لم يفكر عرب بيت صفافاً بتقديم المساعدة لأن النيران انهالت أيضاً عليهم مهددة بفتح طريق لهجوم سريع لسلاح المشاة هاجمت المدافعين العرب مدفع المصريين في الطنطورة وقاذفات الهاون الإسرائيلي قصفت بين حين وآخر المدرعة. استمرت عملية الاحتلال القرية ومواعدها الحيوية مدة ثلاثة ساعات. كان يمكن إتمام المهمة خلال نصف ذلك الوقت لو لا الرغبة في تجنب وقوع ضحايا غير ضرورية. فقط حوالي الساعة الخامسة بدأ السياق مع نجم الصباح الذي قد بزغ في الشرق. كان من الضروري إتمام الاحتلال حتى طلوع النهار، ثم التحصن والاختبار في القرية والاستعداد لهجوم مضاد. حينها جرح ملازم آخر، ومقاتل إضافي جرح بشكل طفيف.

احتلال الملاحة يتم فصل عن كارم ويقدم سريات جيش الدفاع في جنوب غرب القدس. تقدمنا خطوة إضافية نحو تحرير القدس من عمليات قصف عمياء.

הארץ, 15 ביולי 1948,
עמוד ראשי

הכפר הערבי מלחה (אל מליה) ושני משלטים לידו נכבשו אוור ליום ד' ע"י כוחות צבא ההגנה לישראל ויחידת אצ"ל. בסיום השלב הראשון של הפעולה שהחלה 10 דקות אחרי חצות, עזבו כוחות האויב את הכפר בחזיז שעה לפני זרימת החמה, ונסוגו אל ההרים הסמוכים, כאשר מרגמותינו הודפתו אותם.

מכוניות היריה עוד תקתו ופגוי התותחים שרכו מדי פעם מעיל בראש בשעה שהבוקר האיר ומtower האפלולית התגלו אחד אחר אחד בתה הכהוב. סימני הפגיעה של הרשותינו - קירות מודולרים, גגות פרוץים וumedot ביטון סדוקות - נראים מכל עבר. אכן, מבצע זה הוא הפעולה הקרבנית הראשונה שהוצאה על הכוחות היראיה מלא בין הכוחות השוניים. מtower שלושת הדראים, שעלו על הכוח - היה המרכז של אנשי אצ"ל וشنים של חיל צבאה ההגנה, שהבטיחו את האגפים ממזרח ומערב והצטרכו אל מערכת היבוש.

עוד בתחילת הלילה הורישה עין-כרם בתותחים, ואש מכוניות יירה ניכבה על עדות הלינו משלטינו. סמוך לחוץ נפתחה אש על בית-צפה, הנמצא מזרחה למלהה, ואotta שעה החלו הכוחות היהודיים להתקדם אל הוואדי המפדר בין העמדות היהודיות הקיצונית ביותר בדרום מערב ירושלים ובין הכוח מלחה.

התקפת-הפתעה

הפעם הייתה זו התקפת הפתעה: אל הכוחות לא הופנה כלל אש. הירח עוד היה בפאתי מערב עת החלו בחורינו להתקדם לעבר מלחה. עם שקיעת הירח הגיעו שלושת הדראים אל מקומות הערבות: הטור המערבי התקעד לעלות על משלט, החולש על הדרך לעין-כרם, כדי למנוע החשת עוזה לכפר הנתקף. הטור המזרחי התקדם אל שלוחת הכוח הנמצאת בター הוואדי, ואשר בית-הספר שבינה ובין מרנו הכוחות מהווים בסיס חזק. על טטר האציגי הוטל לפניו דרומה אל לב הכוח ולחבר שם עם הטור שייגע ממזרח, לאחר כיבוש בית-הספר, בהתקפה משותפת על איזור המסגד המוקף ארבעה בניינים שביצרו בטן - ושם לעלות דרומה, על משלט אראס, החולש על כל הסביבה. האויב הרגיש במשחו העומד להתרחש. הוא לא ידע בדיקךanca יוטלו כוחות ישראל. הוא לא ידע מה תכנית מפקדת צבאה ההגנה. היה ברור, כי בחזות הדром תבוא פעה - אך חווית הדروم מתחילה בעין-כרם, עוכרת על פני מלחה ובית-צפה עד מגוון מרא-אליאס, סור בהר וסילוואן. בכל אחד מן המקומות הללו היו סימנים למשחו העולול להתרחש.

הרעשת מרגמות ותותחים

בנרטם באה הסתערות הכוחות על מלחה, החל המרגמות להריעיש את בית-צפה, בעוד שההתותחים פתחו בהפגזות מר אליאס ועדות התותחים הערביים בסמוך לטנטורה, הקרויה אליו ממערב. סמוך ל-2.30, כשנפנתה ההסתערות, לא היה ערדין האויב בטוח אם אמם כאן תערך המערה המשנית. משך שעתים וחצי התנדגו הערבים במדה מסוימת, לעיתים היתה זו התנדגה קשה, ביחס לבסיביות בית הספר והמסגד קימו הערבים (רובם עבר-ירדנים מתנדבים) התמודדות רצינית. מרגמות רעם ומכוניות טרטרו לסרוגין, אש תת-מקלעים ורובים נתמזהה עם הרדי רעם התותחים - שלנו וגם של האויב. הוא ניסה לפגנו במשלט, שעיל אס הדריך הידיעו בשם מיס-קררי, כקילומטר אחד דרומית עין-

נכבשו הכוחות מלחה ושפראעם

נהרגו למעלה מ-120 ערבים בסוגה.

מטוסינו הפציצו 2 מ-3

עריו "המשולש"

כיבושה של מלחה, מדרום

לירושלים, וכיוור עין כרם שיפר

במידה ניכרת את המצב בחזיות

ירושלים. בפרברים הדרומיים

של העיר הותקפו ריכוזי האויב

באש תותחים והערבים החלו

נותשים כפריהם בסביבה זו. [...]

כרם. על פסגת הר עגולה עמד משוריין של הלגיון הערבי וניסה לעכב את כיבוש המשלט, שהוטל על הטור המערבי, ובכך ביקש לקיים את דרך העוראה למלהה. **שלוש שעות**

ערביי בית-צפפה לא חשבו כלל על הושטת עורה, מושם שגם עליהם ניתכה אש שאימתה מידי רגע לפנות דרך להתקפת רגלים מהירה. תותחים ערבים תקפו את ווותחי המצרים בטנוורה ומרגנות ישראלי תקפו מידי פעם את המשוריין. שלוש שעות נמשך כיבוש הכפר ומשלטוו החיווניים. הכיבוש היה יכול להיות מושלם במחצית הזמן אילמלא הרzon להמנע מקרבותן שאינן הכרחיים. רק סמוך לשעה חמיש החל המרzon עם כוכב השחר שעלה כבר במזרחה. הכרה לסייע את הכיבוש עד אור היום, להתבצע ולהחדר בכפר ולהיות נוכנים להתקפת נגד: או נפצע עוד מ"מ אחד, בהור שני נפצע קל.

כיבוש מלחה משלים את ניטוקה של עין כרם ומקדם את שלוחות צבא ההגנה בדרום מערב ירושלים. עשינו צעד אחד נוספת לשחרורה של ירושלים מהפגנות עוררות.

Garrison in Flight

Earlier, one of the three advancing columns had turned south to capture Er Kas, a strategic height south of Malha. The Arab garrison of Malha, which consisted of one company of Trans-Jordan irregulars, was soon put to flight, but some stayed behind to fight a rear-guard action. By 9.30 in the morning, the village and a good deal of military equipment were in Jewish hands.

Jewish casualties were relatively light – one killed and five wounded. Enemy losses are unknown. With the conquest of Malha and the isolation of Ein Karem and the advance of Jewish position a kilometre closer to the Egyptian line Israel forces are in a position to consolidate the entire southern front. Malha, now Jewish, prevents any flanking attempts on the part of the Arabs against Suba which was taken on Monday. And any plan the Arabs had to choke off the Jerusalem-Tel Aviv roads by sealing the way at Suba has been nipped in the bud. At the same time one more Arab battery emplacement has been eliminated from the Beit Hakerem-Bait Vegan front.

It was from Malha, too, that the Egyptians supplied reinforcements during the Kfar Etzion battle in the middle of May, and to the Latrun front at the beginning of June.

דיון על הקרבות בפלשתינה ועל כיבוש אל-מאלה הופיע גם בעיתון
"פלשטיין פוסט"

تقرير عن احتلال المalaحة والمعارك في فلسطين كما ورد في صحيفة "باليستاين بوست"
على الصفحة الرئيسية يوم ١٥/٧/١٩٤٨

Palestine Post, July 15th, 1948, first page

Malha taken

by Mordecai Chertoff

In a perfectly coordinated three-pronged attack, Israel Defence Army forces and IZL troops conquered Malha village about a mile and a half to the south-west of Jerusalem on Tuesday night.

The operation began with the heavy shelling of Ain Karem and Beit Safafa to the west and east respectively while heavy machine-guns in newly-won positions at Khirbet Masmil and Khirbet el Hamama poured heavy fire at Legionnaires in the valley below.

Maliha itself was silent in the bright moonlight, and not a shot was fired at it until the moon was low and the three columns had advanced upon their unsuspecting objective. To the west, one long silent column took the height dominating the road leading from Ein Karem, to ensure against help coming from that quarter, while the eastern column headed for the outskirts of the village, its objective: the schoolhouse.

Combined Assault

From there, it was to swing around and meet the central column for a combined onslaught on the main base in the village, the mosque, surrounded by four concrete fortified buildings.

Beit Safafa was shelled by a Sixth Brigade Mortar Company in Jerusalem, and Mar Elias was pounded from Jewish gun positions further east. By the time Jewish forces stormed their objective, the Arabs were completely bewildered as to just what point was being attacked and their spotty opposition was ineffectual. It was concentrated in the mosque and in the school. The two buildings clearly showed signs of the heavy fighting as dawn broke upon the Jewish forces in full occupation of the village and entrenching themselves for the counterattack which never came.

A Kilometer away, from the village itself, an Arab Legion armoured car fired burst after burst from the machine gun in an attempt to break up the western column advancing on the height, but Jewish mortar bombs, probing the area, kept it in check.

אבי מוחמד אומר בגאווה

- "את אל - מלאחה כינו גם ראש שבט חסן, המנהיג שלה שאולי שמעת עליו היה עבד אלףטה דרויש, היה השיעיה' של השיעיים', אולי מה שרתים עבדו אצלו, חלקם טבחים וחלקם אופים. עבד אלףטה היה מנהיג של אל-וולגה, בתיר, חוסון, אל-חדר, אל-קבוג... הוא שלט עד באב אל-וואד. עבד אלףטה היה המנהיג של ההר והוא ע'וש המנהיג של העמק".

- "ככפר אל-מלאחה היו כמה משפחות ולכל משפחה היה מה'תאר, אני זוכר את המה'תאר של משפחת אל-ג'וואריש השיעיה' מחמוד קשתה, ועוד מה'תאר היה מחמוד סאפי המה'תאר של משפחת אל-פואאסה, ועיסא ابو קמל היה המה'תאר של משפחת ابو קmil... אתה שמעת עליהם. לכל משפחה היה מה'תאר. הכפר שלנו היה גדול, ישב על ארבע גבעות, מה'תאר אחד לא יכול לשלוט בעניינים".

מים

- "השם הראשון של הכפר, כך מספרים היה דיר אל - הווא ותרגום מלולי יכול להיות מנזר האוורי או מנזר האבחה), ולמה נתנו לה שם אל-מלאחה? המעניין היה במרקם הכפר, האנשים הביאו לשם את הצאן ואת הבקר שלהם כדי להשיקותם ממי המעיין, זה עשה לכלוק והומין יתושים ופרעים, מחמד דרויש שהוא אבא של עבד אלףטה אמר לכל האנשים שיפסיקו להביא למעיין את העודרים שליהם. עברו לעין יאלו, בין אל-וולגה לבין אל-מלאחה, עין יאלו זה כמו נהר, מים זורמים, אני נזכרתי לתוכה המעיין כמו מה טטר, בפנים ליד מקור המעיין, זה נשפק מתקך קיר שבנאם טובים סיתתו אותן, המים יוצאים כמו הלב מפתחות עז, אני הגעתי לשם. ולמה קרואו לככפר אל-מלאחה? כי כאשר החיים העיבו על האנשים והביאו פרעים וובכים, ابوו של עבד אלףטה ווק לתרק המים ערים מלה, הלו המים, וזה האנשים עברו לעין יאלו. השתמשנו במים של עין יאלו ושתיינו ממנו עד שיצאנו מהאזור".

החאג' מוסא מוחמד דאוד סלאמה נולד בא-אל-מלאחה בשנת 1920.

נאלץ לצאת את כפרו ביולי 1948.

קונה אדמה באזור בית ג'אלा ועליה בנה את ביתו החדש.

ישראל בבשה את ביתו השני במאי 1967.

לחציו עליו כדי להוציאו מהבית.

הפעם הוא לא נטש את ביתו.

ישראל הקימה סביב ביתו ואძמונו את ההנהלות "גילה".

הוא לא יותר והמשיך לחיות עם משפחתו על חיליקת האדמה שרכש.

הם חיים במציאות פרודוקסלית ומורכבת, פליטים בתוך הנטולות.

בתיהם באילו במצוות, גם בוצאות הבנייה בתים ממוזעים צמודי קרקע של פלסטינים מוקפים מושווה בינויים בניינים וביקומות של מתנחלים.

מחכיהם הרבייעי הוא רואה את הנזק שלו על האבעות ממול הוא רואה את הבתים של בית ג'אלא.

הוא משקיף על מחסום כיבוש גודל שמספריד בין ירושלים לאגדה המערבית.

מתוך המחשבים יוצא "כביש המתנחלים" שהוא יותר מפעם אחת זירה לעימותים בין פלסטינים וישראלים, חיילים ומתנחלים, הוא "כביש המנהרות".

בתוך המציאות הזאת פגשתי את ابو מהמד ביום שני ה- 30 בנובמבר 2007. שמעתי את סיפור חייו בנסיבות אחד מבניו, עיסא, ושניים מנכדיו.

ככל שהראינו התקדם הם עברו מתקף אחד לצופים לתקף השותפים, פעם סייעו לששלות ופעם סייעו לטבאי בתשובות.

השאלה האחרונה ששאלתי הייתה: "האם נובל להחויר את אל-מלאחה, يا חאג'?" אחריו שנייה של שקט מוחלט, מילאנו קולות של צחוק את חלל המבוכה של סלון ביתו.

יعني, שאל מה אני רוצה אמרתי לו תקנה לי 23<<22 כלים. לאבא שלי היו עדרים, צאן ובקר, היה סוחר שמכר לבן וחולב ליהודים במחנה יהודיה. אני סתת אבן מימון. פעם עשיתו למחרנס לבנוני, עציין מאבן עם ארבע רגליים. סיתתי בשבייל זה אבן, הוא שם אמתה לפרחים. נתן לי חמשה דינרים, זה היה בזמן שהדרינר היה שווה. אני סתת מומחה, לא סטם."

חברה

- התהנתני כשהיהתי בן עשרים. היו לי שתי נשים. אמא שלו ומצבע לכיוון בנו עיסא, בשנות האבעים לחיוון, ילדה ששה בניים וארבעה בנות. שתי הנשים של נפטרו.

- בכספי היו ארבעה בתים קפה והרבה הצירות, בית הקפה היו בשבייל האנשים שרצוי לשחק קלפים ולבלות, החירות היו לוזנים כמוני לשעות הערב או לחותנות... ה策ר אל-ג'ווארי, ה策ר ابو מל, ה策ר אל-פואכסה, ה策ר משפח מועל'א וה策ר קוואר... חמש שש הצירות. הצירות שימשו להחותנות ולאירועים, היו מכינים קפה וմבשלים בשער, שוחטים, עושים חותנות, שמחות ויריות באוויר. היו ימים של שפע ונועם. הציגו רכיבה על סוסים, היה אחד סעיד דרויש שעשה פעוללים על הסוס, יכול לרודת מתחת לבטן של הסוס ולהזיז לרוכב על גבו תוך כדי רדיפה, יכול גם תוך כדי רכיבה להחכךף עד האדמה ולקחת ששבנים קטעות, חלק מהמשחק. הוא היה שדר וזה סعيد דרויש. עשו גם תחרויות ברכיבה על סוסים. בחותנות? הגברים שרתו וركדו בראש, אחרים החתן והנשנים מאחור שרתו ו"מוזעדרות", היו תופים וחלילים, ויריות באוויר. החותנות של איזה היו מרשמיות וטובות יותר. איפה החותנות של היום? אנשים כמו מקבצי נדבות. אז שרו ושמחו חורש שלם. אני, בשבייל אבא שלי עשה עשרים יום מסיבות ואוכל, היהתי בן יחיד ואבא שלי היה עשיר. היו בקר וצאן. הוא היה גם סוחר והוא לנו כמה בתים, חלקים שנים וחלקים חדשים. היו לנו בארץ מים, מטעי זיתים, אולי מאתים דונם אדמה היו לנו. האדמה הייתה מלאה דברים טובים. רימונים, ענבים והאנדים. אנשים יכולו לקטוף ולأكلם ואף אחד לא היה אמר להם כלום. ארצנו ארץ טوب, בני. החירות בימים הרגילים היו גם לאורהיים מוחוץ לכפר. אם היה בא לכפר שלנו מזרחה או ממערב, מדרום או מצפון היה מוצא ה策ר. מי שנכנס לחצר שלך הוא אורח שלך, אתה מהוויב לשוחות בשבייל ולהאכיל אותן.

-" רוב האנשים היו פלחים, אתה יודע מה זה פלח, איך שזורע עדרים, זרע חיטה, זרע פול, זרע שעורה, זרע קישואים, זרע חצילים, זרע פוקוס (מין מלפפון), גידל ענבים, יש לנו תנאים, יש לנו אפרסקים, יש לנו רימונים, גן עדן היה אל-מלךiah זלה, גן עזן".
אדמות אל-מלךiah הגיעו מצד מורה עד ביתו של הנציב, אתה מכיר, הנציב העליון ברחוב אל-קדס אל-חיליל ו-ם - חברון, וממערב עד עין כארם ואל-ג'ורה ואל-וילג'ה, ומצפון עד אל-קרימה ושיכת לפטהן] ובית מזמיל וקרית היובל] ומזרחה הגבול שלנו זה אל-קטמון עד באב אל-חיליל [שער יפו], ומדרום עד בית צפאפה. הגורן שלנו היה ליד באב אל-חיליל, שם אחסנו את החיטה, העדרים והשוערה. דיר אל-מְסֻבָּה [עמק המצלבה] ורחביה היה של אל-מלךiah, האדמה שלנו הגיעו עד בירת ממלכת. זה היה כפר גדול. לא יודע כמה תושבים. אולי 3000 או 2500".

השכלה ועבודה

- הכפר שלנו עמד על שלשה הרים, נראה כמו אוניה, הבית של עבד אל-פתאח היה ארבע קומות, בכפר יש צדקה למסגד עם מדרגות פנימיות, אולוי שבעים מדרגות, היה שלושה בתים ספר. היה אנשים משכילים. אמין דרויש עוד לפני 48 היה עורך מפורסם, מסתפא עבד אלפתאח דרויש היה קצין עם שלושה כוכבים ואחיו מhammad גם, וגם אסחאק אחיהם. באלא - מלכה היה בית ספר לבנים ובית ספר לבנות. מתחת לבית הספר היה באר מים, אורכו אולי 12 מטר, היה לו שני פתחים והיתה עלייו משאבה. הכפר שלנו היה על רמה, דיר אל-הווא קראו לו, מלא בטוב, אנשים היו נדיבים".

בבית הספר של הבנים היה ששה חדרים, שש כיתות, היו בו ששה מורים, אני זכר את עיסא האראם, הוא לימד אותנו, ואת המורה השיח' כאמל מן אל-קדס והשיח' עבר אלפתאח אלאנבלסי. בזמנינו בית הספר היה עד כתה ו', ומישומים עוכב למלוד בבית הספר אל-אברההימיה בירושלים. בבית הספר של הבנות היו שלושה חדרים. חלק מבנות הכפר למדו, כמו סארה (שרה) אלהאג' ומררי בת השיח' חסין ויסוא, לעבד אלפתאח היה שלוש בנות שלמדו, אחת או יותר המשיכה בבית ספר בירושלים.

אני למדתי עד כיתה ו' ולא המשכתי. [אבא] אמר לי לך ללמידה, אמרתי לא רוצה, שאל אותה למה אמרתי אני רוצה ללמידה בני וסתת אבן, מומחה בבניה (מיומן)

ונלחמתי אתם יומיים ושני לילות. עבר אלקאדר רצה להוציא את היהודים מאל-קסטל. הוא עבר גם בבית צפפא, אל-בקעה, אל-ג'ורה ועין כארם. מכל כפר יצאו אותו כמה לוחמים. באלא-קסטל יש המון שיחי צבר. היהודים היו בקצה אחד אנחנו בקצה השני. הם יורים ונחנו ירים. שלושה מאנשינו נהרגו באותו יום. מאל-מאלהה היו עוד שניים, אחד שמנו עוד אלה והשני על שם מוסא עוזר. היה לי נשקי.... שם לב שלא גורום לי צרות וחירות....

כאן, היו חילופי יריות עם היהודים ליד עין כארם ובמקרה חיים, ליד תחנת אגר, אל-מסלבה וממנה יהודה. היהודים נהיו חזקים ב-48 אחרי שבאו היהודים רבים מבחוּן (מאירופה).

רצו לזרש אותנו ממהכפרים
שלנו ולהשתלט עליהם.
אכן הצלicho לגורש
אותנו. קודם היהודים לא
העוזו לתקוף. היו יחס
חברות בניינו. הילכנו
למקומות שלחים ובאו
למקומות שלנו. קנו
מאצלוּנו. התאחנו אצלים
והם אצלוּנו. לא הייתה
סכסוכנות כזאת.

- "בימים הטובים של דיד
יאסין, אני הייתי באלא-

מאלהה. שמענו על מה שקרה. יש נשים מאצלוּנו נשואות בדיד יאסין. אחת מהן הייתה בהריון ודקרו
אותה בבטנה. שמה זינב מהמד אסמאעיל. היהודים לא
 נכנסו לאלא-מאלהה באותם ימים. ארגנו שמירה מתוכנו
מסביב לכפר. ירינו לכיוון כל מי שהתקרכב. אך, מאוחר
יותר הם התחזקו, הקיפו אותנו ותקפו מזרחה וממערב.
בסך הכל אנחנו כפר שלא החזיק מעמד הרבה זמן.
צריכים לעבוד. צריכים לאכול. הפיגיו אותנו. חוו
מוח הנשנים והילדים יצאו כבר קודם. הם יצאו את
הכפר מיד אחרי טבח דיד יאסין. שמענו שהיהודים
טבחו ורצחו, אז הוזענו את המשפחות. מי שיצא הלק
אצל אנשים שהכי במקומות אחרים. המשפחות נכנסו
לכפרים בסביבה, בית ג'אלא, שרפאת, אל-וילג'ה,
סלואן ואלא-טור. אנחנו עד שהיהודים נהיו יותר חזקים. אז
יצאנו."

הכפר שלנו הוא הראשון והעתיק והיפה בין הכפרים.
אנחנו הינו ראש שבט חסן. על עין כארם, למשל, אף
אחד לא שמע אז."

- "בין הכפרים באזור כמו בית צפפא ושרפתה ודר
יאסין ועין כארם היו ייחסים טובים וקשרי נימוסין.
הזמין אחד את השני. הילדים שחקו "גולות"
ו"קנאנטר" זה היה משחק בין שתי קבוצות מתרחות
בזוריית אבני, כל קבוצה הייתה מכינה חמש אבני
בצד שלה ומחילה לזרוק אותה על השניה. היה
אצלוּנו גם מגרש כדורגל והיתה לנו קבוצה. קבוצות
כמו של בית צפפא באו לשחק אצלוּנו ואנחנו הילכו
לשחק במנזר אל-מסלבה".

מלחמה

- "בימים שיצאתי מהכפר
היהתי בן 28, הייתה לי
עבד אלקאדר אלחסיני
כאשר הרגו אותו. אני
ווער שניים, הינו שם,
חבר שליל, הינו שם,
אמרתי להםשמי שירה
בעבד אלקאדר היה
מאחורי, לא היהודים,
הרגו אותו. אני נשבע,
בין שיחי הזכר בקסטל,
מי שהרג אותו היה אחד
השומרים שלו. אנשים צעקו לי "שטווק" אחד מהם

אמר אם תגיד לך, שזה אני, אירה לך. חבר איימו עליו
שלא יגע כי ואמרו לו: השומרים הרגו אותו, מוסא
לא משקר. אחר כך הגיעו חילילים של עבד אלקאדר
מקומות שונים, אחד קראו שלפי הגיעו מחברון בראש
צבא, אך דרשו שהכל נגמר. חזרו. אחרי שעבד אלקאדר
נהרג אני חזרתי לאלא-מאלהה. חזרתי לבית שלנו.
היו התכחשויות עם היהודים. אנשים מאצלוּנו וגם
מקומות אחרים, בית צפפא, אל-וילג'ה ושרפתה,
הלו מדי פעם כדי לירות על היהודים. היו מגיעים
לאזור אל-קראהמה שמשקיף על לפטה, הילכו גם לאלא-
מסלבה וירו שם, גם לסתמו הילכו.

- "אנחנו לא הינו מגוייסים לצבא של עבד אלקאדר.
מה שקרה שעבד אלקאדר עבר בכפרים וקרא לצעירים
לובוא להילחם באלא-קסטל. הוא אמר: "בוואו אתי
"מואלח" בוואו, זה היום שלכם", הילכנו אותו כדי לעוזר
במלחמה. הייתה צער...ילד. הלכתי עם מי שהלכו

منازل מnearby town, where the Jews live today (Year 1986) [The author]

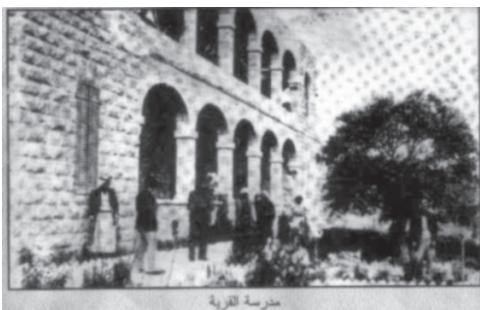
מי שלט בו ניצח בקרב. הלווחמים שלנו שהתקמו באלא-ראש השיבו מלחמה עיקשת. היהודים גייסו תותחים כדי לגבר עליהם. רק אחר הפגזה כבירה הלווחמים שלנו נסוגו מאלא-ראש ולמעשה איבדו את הכפר כולם.

מיד אחריו שאבה של ותושבי הכפר הצעאו משם, הם הפכו לפלייטים,ומי שנisa לחזור לבתו אפללו כדי לקחת דברים שלו נחשב למסתנן. היהודים היו הוראות להרוג את "המשתננים", וו היתה והזאה להרוג ממש. שלושה מאלא-מאלחה נרצחו כי ניסו לחזור לכפר, נעמאן רשיד ונעמאן עד'כה ואשה בשם פדה, אבא שלוי הביא את גופתה.

בשבילו, אל-مالחה הוא האדמה והוא המולדת. מאז הייתה ליילד נגהטי לכלת לאלא-مالחה כמעט כל יום. גם עם גם עם אבי ואני שהרבו למלכת לשם עם הצאן. גם עם ילדיהם נספחים כדי לשחק בשדות ובין העצים. האדמה נותרה ריקה שנים רבות. כל עונה קטפנו את הפרות שלנו. אנחנו בעצם גרים קרוב לאלא-مالחה ולכון בתהווה של לי הקשר אותו לא נקטע. בשביב' היא מגרש המשחיקים של הילרות ופארק הטוילים של הנערים. משחו חזק משך אותן לשם. לא פעם התווכחנו עם גאים יהודים שגרים בכפר שלנו ואף הוא קפטוט בינוינו. היהודים ידעו מי אנחנו והכירו היטב את הקשר שלנו. משך שנים באתי עם חברים מכפרים למקום. בסביבה, בעיר מבית צפאפה, כדי לבנות ולשחק. הרגשתי כבעל המקום אך לא יכול לגור בו.

היום הייתה במלחה בענייני UBODA. היום אני בעל משפחה ולא יכול לשומר על הקשר עם המקום כמו בילדות. הערים של היום איבדו את הקשר. למרות שם עובדים שם. הנה, זה הבן שלי עובד בפייריה במלחה. זה הבן השני שלי עובד כמדיריך בבית ספר לחינוך מיוחד, בית ספר יהורי, במלחה. אחוי עובד במלהה באזור שנקרה לפני 48 "הרabo דרוייש".

עמיר עבאדריה

مدرسة القرية

פליטות

"בשיצאנו, לקחנו חלק מהחפצים ואת החיות והבהמות. הרבה תבואה השארנו אחרינו. עבר אלפתאח דרויש ביקש מהאנשים לא ל יצא. לא שמעו לו. הם אמרו לו "אתה מתוק וסוחר באדרמות", אמר להם כן ואני אגן עלייכם, תגורו אצל. האנשים היו חסרי אימון. עבר אלפתאח עזב גם הוא, אבל אהרון. אנחנו (המשפחה) באו לבית ג'לא, בהתחלה כפליטים. אחר כך שכרכתי בתים. שלשה בתים. היו שתי נשים. עוד בית לצאן. השכר של כל בית היה 20 גрош לחודש. כל חדש שליחתי 60 גрош. אחר כך, בתחלת שנות החמשים, קניתי כאן אדרמה. מקום פתוח. מתאים לצאן. יש הרבה טבע. היה הרבה טבע. בניתי את הבית על האדמה ומואן אני כאן."

בשנת 67 היהודים כבשו את הארץ. היה פה צבא ירדני שברח. אנחנו נשארנו. היהודים רצו שנמצא مكان. רצו לקחת את האדמה ולגרש אותנו. סיירנו. כאשר בנו את גילה ניסו שוב להוציא עליינו כדי שנצא. יום אחד נתנו מוכת לחיללים ולשוטרים שבאו להוציא אותנו. עזרו

אותו, את אשתי ואת אבי. בכל זאת נשארנו. – "חזרתי לבקר את אל-مالחה הרבה פעמים. את הבית שלנו היהודים הרסו. אני יכול לוזהות את הבתים שעדרין קיימים. הבית הגדול הזה שליד המסתג, זה הבית של עבר אלפתאח. אנשי אל-مالחה מפוזרים הווים במקומות רבים: סלואן, אל-טור, אל-יעזריה, ابوディס, אל-כירה, ראמ אללה ואפלו ביידן.

סיפור הדור השני והדור השלישי ו....

הצעירים יותר שישבו בחדר התערבו מדי פעם בספרים ורצו להוסיף עוד פרטיהם. בנו של ابو מהמד, עיסא סלאמה, הסביר שהיהודים הרסו חלק המכפר ופלשו לתוך שאר הבתים וגורו בהם. מיד עם כיבוש המכפר הם הרסו את שכונת אל-ג'זאריה, שהיתה מוקד ההתקנורות ליהודים. זו הייתה נקמה. שכונת אל-ג'זאריש נמצאת באזור "אל-ראס" והפסגה – היהודים קראו לו משלט אל-ראס. וזה היה המקום הכי גבוה בכפר, השקיף על האזור כולו. ניתן לצפות מעליו על התנועה בין הכפרים באזור כמו אל-וילג'ה, בית צפאפה ושרפאת. ממננו ניתן גם לשלוט על הדריכים המובילות לאלא-מלחה. בשכונת אל-ג'זאריה היה גם בית מסטפא נמר עלקם. בכיתה הוה הייתה לחימה קשה. היהודים היו בו הרבה אבדות. המקום היה אסטרטגי מבחינה צבאית.

شهادة لاجيء

يقول أبو محمد بكل فخر:

- "المالحة بقولولها كرسىبني حسن. وشيخها شيخ المشايخ يمكن سمعت عنه، عبد الفتاح درويش، مية قطروس (خادم أو عامل) كان عنده، قسم طباخين وقسم عجانيين، عبد الفتاح بحكم الوجة، بتير، حوسان، الخضر، القبو ... لحد باب الواد بحكم عبد الفتاح. عبد الفتاح كان شيخ على الجبل وأبو غوش على الساحل.
- أول مختار بذكره الشيخ محمود قشطة مختار الجواريش، ثانية مختار محمود صافي مختار عيلة الفواكسة، ثالث مختار عيسى أبو قمل .... كل عيلة إليها مختار. بلدنا كبيرة بحكمهاش مختار واحد، كانت على أربع تلال.

عيون

- اسم بلدنا الأول دير الهوى، ليشن سموها المالحة؟ العين وسط البلد وصار الناس يوردوا بالغنم والبقر سوين هسهس وبرغث، أجأ محمد درويش أبو عبد الفتاح قالهم إطلعوا الغنم والبقر وردينا على عين يالو بين الوجة وبين المالحة، عين يالو نهر هاي، أنا دخلت فيه حوالي مية متر، جوّا عند النبع، هذى سيلة بتنزل من حيث مدققة بمطببة، شغل دقّيقه، بتنزل المي مثل حليب بزار الغنم، هاي أنا وصلتها.
- وليش سموها المالحة؟

- لما الغنم نقل على الناس وسبب برغث وذبان، أجأ أبو عبد الفتاح ودار فيها فتة ملح، راحت المي وارتدوا على عين يالو. ظلينا نستعمل عين يالو ونشرب منها وكل إشي لحد ما طلعتنا من البلاد.

أرض

- أكثر الناس كانوا فلاحين وانت عارف الفلاح ، مزارع، فلاح بزرع عدس بزرع قمح بزرع فول بزرع شعير بزرع كوسا بزرع باتنجان بزرع فقوس

ال الحاج موسى محمد داود سلامة

ولد في قرية المالحة عام ١٩٢٠

هجر منها عام ١٩٤٨

استقر في بيت جديد على أرض اشتراها

في بيت جلا

احتلت إسرائيل بيته الثاني عام ١٩٦٧

ضغطوا عليه ليهاجر عن بيته

هذه المرة لم يفعل

بنوا حول "حوشة" مستوطنة "جيلو"

ليصبح لاجئاً محاصراً

صمد وبقي على أرضه مع أولاده وبناته

وأحفاده

التقىته في منزله المقابل لمدينة بيت

جala والمطل على حاجز عسكري كبير

يفصل القدس عن الضفة الغربية

ويشرف على شارع المستوطنين الذي

شهد عدة مواجهات بين فلسطينيين

وإسرائيليين، جنوداً ومستوطنين، هو

"شارع الأنفاق".

أجريت مقابلة يوم الجمعة ٣٠/١١/٢٠٠٧

بحضور أحد أولاده واثنين من أحفاده

الذين مع مرور وقت مقابلة صاروا

شركاء، تارة لي في السؤال وتارة له في

الجواب . كان سؤالي الأخير له "هل

سترجع المالحة يوم ما يا حاج؟" ، بعد

لحظة صمت سيطر الضحك على جو

الغرفة.

بزرع عنب عندنا تين عندنا خوخ عندنا رمان جنة المالحة يا زلة جنة.

- اراضي المالحة من شرق بتحدد دار المندوب السامي بشارع القدس الخليل، وغربة بتحدد عين كارم والجورة والولجة، وشمالي تحدي القرامة وبيت مزميل، ومن شرقه حدونا القطمون لباب الخليل، ومن شامة بيت صافافا. كان يحطوا جرون القمح والعدس والذرة بباب الخليل، يعني البيادر هناك. دير المصلبة ورحابيا كانت مع البلد، أرضنا وصلت بركة ماميلاً كانت بلد كبيرة. بعرفش رقم يمكن 2500 يكن 3000.

علم وعمل

- بلدنا منصوبة على ثلاث جبال، زي بابور البحر، دار عبد الفتاح أربع طوابق على بعض وبالبلد في ميدنة مع درج داخلي، يمكن سبعين درجة، وفيها ثلاث مدارس. كان فيها ناس المتعلمين، المحامي أمين درويش محامي معروف، ومصطفى عبد الفتاح درويش ضابط بثلاث نجم وأخوه محمد كذلكوسحق كذلك.

- أنا ببداية حياني كنت ولد رحت عالمدرسة، كان بالمالحة مدرسة للذكر ومدرسة للبنات، وفي بير حوالي 12 متراً تحت المدرسة، إلو بابين وعليه طربمة، بلدنا كانت راقية، دير الهوى، مليانة خير، كانوا أجاويد.

- مدرسة الاولاد ست غرف على طابقين وفيها ست معلمين بذكر منهم عيسى أهرام من القدس علمي والأستاذ الشيخ كامل من القدس والشيخ عبد الفتاح النابليسي، المدرسة كانت تعلم للصف السادس وبعدها اللي يترجح بروح عالمدرسة الإبراهيمية بالقدس . ومدرسة البنات ثلاث غرف، وقسم من البنات تعلموا، مثل سارة الحج مريم بنت الشيخ حسين ويسرى عبد الفتاح كان الو ثلاث بنات يتعلموا وفي منهن طلعوا على مدارس القدس ،

- أنا تعلمت للسداس وما كملتش، قالى روح قلت بديش قالى ليشن قلت أنا بدي أتعلم دقّيق، معلم بنا يعني، قالى شو بدك قلت اشتريلي عدّة، أبوى كان عنده حلال، غنم وبقر، تاجر بيع لبن وحليب لليهود مهانى يهوده، أنا معلم دق. أنا سويت لواحد مهندس لبنياني قواره من حجر مع أربع شمع وقورتله إيه وحط تراب للورد وأعطيتني خمس دنانير يوم ما كان الدينار دينار. أنا معلم دقّقة معلم، مش حيا الله.

مجتمع

- تجوزت وعمري عشرين. وبعدين أخذت إمه موسى ، كان نسوان ثنتين عندي، خلفت ست اولاد وأربع بنات إمه. والثنتين متن.

- كان في البلد أربع قهاوي وكثير ساحات، هاي القهاوي اللي بلعبوا شدة وبشمو الهوا، والساحات للختيارية

اللي زينا يسهووا وينغو للعرس. بقا بلدنا فوق الريح يا زلة. ساحة الجواريش، ساحة أبو قمل، ساحة الفواكسة وساحة معلاً وساحة قوار، خمس ساحات. الساحات للأفراح يعملوا القهوة واللحم والذبايج والعرس والطبايج والبارود، بقت أيام عز. ويلعبوا على الخيل، بقى هاذ سعيد درويش يلف من تحت بطون الفرس ويطلع على ظهرها. أو كان يطيط تحت بطون الفرس ويطوطل ست صرارات وهي رايحة عاملشوار، كان قرد سعيد درويش. كانوا يعملوا مسابقات عالخيل. والعرس... الزلام ترقص قدام والعريس وراهن والنسوان يزغردن ورا وطبالة وزماردة وزغاريد وطخ بارود للجو. أعراض زمان أحسن. وبين أعراض اليوم. اليوم زي الشحاد. هناك شهر وهم يلغوا. أنا أنا عشرين يوم أبوبي وهو يغبني ويدبح ذبائح. كنت وحداني أنا. وأبوبى كان مبسوط. غنم وبقر عنده، تاجر بقى وعندنا دور، دور عتق ودور جداد. عندنا بيار ورتون. يمكن ميتين دونم إلنا. فيها رمان وعنب وتين. الناس توكل منها ما حدا يقولها إشي. بلادنا بلاد الخير يا بنّي.

- المالحة بقى اسمها كرسىبني بنى حسن، عين كارم ما حدا بدرى عنها. الساحات عندنا كانت للضيوف. إن جيت من شرق أو من غربة أو من شامة أو من قبلة تلقى ساحة، مين ما يدخل على الساحة هو ضيفك بدك تدبّح وتطعم. بلدنا كانت أول قرية وأقدم قرية أحلى قرية.

- كان في مجاملات بين بلدنا وبين البلاد اللي جنبنا بيت صافافا وشرفات ودير ياسين وعين كارم. كلنا نعزم بعض عالمناسبات. - واحتنا صغار كلنا نلعب جلول وقنطر - قنطر يعني كلنا نحط خمس حجار هون وخمس حجار على الطرف الثاني وننحرب على بعضنا. كان عندنا ملعب وفريق فريق فتوبول. بقوا ييجو يلعبوا معنا من بيت صافافا وبيروحو على دير المصلبة.

حرب

- يوم ما طلعت من البلد كان عمري 28 سنة. حتى كنت جنب عبد القادر الحسيني يوم ما ضربوه، أنا وأخري اثنين واحد صاحبي، قلتله يا عبد اللي طخه اللي وراه مش اليهود اللي طخوه، والله بين الصبر بالقسطل، اللي حرسه طخه. قلت الحرس اللي طخه، قسم قالولي اخرين. وقالي اخرى كلمة بطشك انت، كان معاي اثنين قالوا اذا بتتفع ايديك بنطشك انت الحرس طخه، بكتشب موسى.

- أجا جيش عبد القادر.. أجا واحد - الشلبى - من الخليل أجو بجيشه ولقيوها خالصة، وعاودوا رجعوا. بعد ما انفتحت عبد القادر أنا رجعت عالمالحة، جيت على دارنا... ظلت

حبل بعطاوها، اسمها يمكن زينب محمد اسماعيل.

لجوء

- اليهود ما دخلوا الملاحة في هذيك الفترة. كنا عاملين حرس منا وكنا نطخ. وبعدين استقووا علينا اليهود، حاصرونا وصاروا يبيجونا من شرقه ومن غربه. وهاي بلد بدها توكل وبدها تشتغل. وصاروا يضرموا. وغير هيک الحرير والولاد طلعوا، طلعوا بعد دير ياسين. سمعنا انهم ذبحوا وقتلوا فطلعوا الحرير. رحنا على بيت جالا وشرفات والولجة وسلوان والطور، كل واحد راح عند ناس بعرفهم أو بقربهم. واحنا الشباب رجعنا نحرس البلد. ظلينا لحد ما استقووا علينا. فطلعنا على بيت جالا، بالأول جينا لاجئين وبعدين قعدنا بالأجאר، ثلاث دور استأجرنا، نسوان ثنتين وللغنم. بـ 20 قرش كان أجار الدار. سكنا بالأجار وبعدين حبيت أشتري هون لأنها مناسبة للغنم. وفيها طبيعة. هاي الأرض اشتريتها في الخمسينيات وعمرت فيها وظلتلي لل يوم.

- سنة 67 احتل اليهود هون. بقى جيش أردني وشد. واحنا ظلينا هون. اليهود حاولوا يوخدوا الأرض ويطردونا من هون. ما بقاش النا جيران، بقينا لحالنا. يوم بنوا جيلو حاولوا يطلعونا. فضربت الجنود لما أجيوا يطلعونا وحبسوني أنا وأبوي ومرقي. ومع ذلك ظلينا.

- زرت الملاحة عدة مرات. دارنا هدوها. البيوت الموجودة بعرف اصحابها، الدار الكبيرة بوسط البلد جنب الجامع هاي دار عبد الفتاح.

- زمن الانكليز اشتغلت في شارع يافا بالعمارة اللي عليها أسد،

المناوشات مع اليهود، كانوا يطلعوا يطخوا عاليهود، يطلعوا على منطقة القرامة اللي بطل على لفتا، وكانوا يروحوا على المصلبة يطخوا على اليهود وعلى القطمون في الليل.... أهل الملاحة وكان معاهم كمان ناس ييجو من الولجة ومن بيت صفافا ومن شرفات.

- احنا ما تجندناش مع عبد القادر الحسيني، هو مر من البلاد ونادي الشباب للقدس، مرق من البلد وقال الحقوقني يا مواح اليوم يومكم. رحنا معاه، احنا فرعنا ، كنت شب ولد يعني، طلعت مع اللي طلعوا وراحوا عالقدس، وحاربت معاهم يومين بليلتين. كان ينادي عشان يطلع اليهود من القدس، مرق من بيت صفافا والقطمون والبقاء والملاحة والجورة وعين كارم. من كل بلد طلع شوي. والقدس مليانة صبر. اليهود على جهة واحنا على جهة. هم يطخوا واحنا نطخ، اقتل ثلاثة وقتها مننا، كنت ولد أنا يمكن 14 سنة وكان معاهي اثنين واحد عوض الله وواحد موسى عواد، وكان معاي سلاح، (اصحى تروح تسؤّلينا تحقيق...)

- كان مناوشات بهجموا عليهم بالليل ، يروحوا يطخوا عاليهود في مقور حبيم وعين كارم عند شركة إيجد والمصلبة ومحانيه يهوده. اليهود استقوا بالـ 48 مع اليهود اللي أجو من برة. وبدهم يطردونا من القرى ويوندوها وظلوا وراانا ترحلونا. زمان اليهود ما بقوا يسترجوا يتعرفوا. وكانت علاقة صداقة. نروح عليهم وبيجو علينا. يشتروا مننا. يضيفونا ونضيفهم. بقتش هاي الفتنة.

- يوم مجرزة دير ياسين أنا كنت بـ الملاحة. سمعنا عن اللي صار. في إلنا بنات متوجزات في دير ياسين. في واحدة من بلدنا

منظر عام لموقع القرية، وقد بات الآن جزءاً من القدس الغربية (سنة ١٩٨٦) [الملاحة]

اليهود هناك. كانوا يعرفون من نحن. كنا مع شباب من قرى مجاورة مثل بيت صفافا نلعب فيها طوال النهار ك أصحاب وطن.

انا اليوم كنت في الماحلة لشؤون عمل. شباب اليوم لا يشعرون برابط قوي مع الماحلة. رغم أنهم يعملون هناك. ابني هذا يعمل في محل بيترز في الماحلة وهذا أخيه يعمل كمرشد في مدرسة للتعليم الخاص، أخي الثاني يعمل في الماحلة في منطقة اسمها جبل أبو درويش.

مع بنات متطوعات، دخلت اشتغل كناس وبعدين دخلوني المطبخ وبعدين صرت سفرجي وبعدين سكنت كوك يعني مساعد طباخ. كان عندي بسكليت أروح وأجي عليه. بزمن الانكليز صار شغل للناس وبنوا مدارس وفتحوا شوارع ولكن هم اللي جابوا اليهود.

- أهل الماحلة موزعين في المنطقة، في سلوان والطور والعيزيرية وابو ديس والبيرة ورام الله ووصلوا الأردن. لما طلعننا من البلد أخذنا قسم من أغراضنا مثل المصاري والبقر والغنم. عبد الفتاح درويش قال للناس ما يطلعوا والناس قالوه انت سمسار. قال انا سمسار بس انا بحميكم، اقعدوا عندي. الناس ما ردت عليه. هو طلع آخر واحد. الناس زهقوا وما عادوا يتحملوا.

الجيل الثاني والثالث ..

أبو موسى، عيسى سلامة الذي كان حاضرا طوال المحاجة وشارك في قسم منها أحياناً أضاف إلى كلام والده بعض الحقائق التاريخية وبعض الخواطر والقصص الذاتية:

بعد احتلالهم الماحلة قام اليهود بهدم حارة الجواريش مباشرة. كانت قائم على المقاومة العنيفة التي صدرت من ذلك المكان. تقع حارة الجواريش على منطقة الراس، وفيها دار مصطفى غمر علقم. كان الراس نقطة استراتيجية من ناحية عسكرية، فكان أعلى نقطة في المنطقة ويكشف منطقة الولجة وبيت صفافا وشرفات والطرق المؤدية إليها. تمرر المقاومون في منطقة الراس وأبدوا مقاومة قوية ولم يتمكن اليهود من التخلص من تلك المقاومة إلا بمساندة المدفعية.

من سخرية القدر أن والدي وأهل البلد أصبحوا إذا أرادوا الوصول إلى الماحلة يتهمون بالتلسل وكأنوا معرضين لعقوبة الإعدام دون محاكمة إذ كان المسلحون اليهود يطلقون النار على "المتسلين". وبهذه الطريقة استشهد ثلاثة من أهل البلد هما نعمان رشيد ونعمان عذبة وفضة التي أحضر أبي جثتها من قرب العين.

الماحلة بالنسبة لنا هي الأرض وهي الوطن. كنت منذ نشأتي أذهب تقريباً يومياً إلى هناك مع أبي وأمي. وكنا كأولاد ننزل ولنلعب في حقولها وبين أشجار الزيتون. كان أبي يذهب يومياً ليرعي الحال. كانت الأراضي الزراعية قائمة لسنوات طويلة. كنا نذهب لقطف ثمار أشجارنا. البلد كانت مسكونة، هدموا ما لم يعجبهم وسكنوا في البيوت المتبقية. أنا لقري من الماحلة لم أنقطع عنها. كانت بالنسبة لي ملعب الطفولة ومتنزه فترة الشباب. كان شيء يشدني إلى هناك. كنا نتشاجر مع الشباب

قبيلةبني حسن

שבט בני חسن

השבט "בני חسن" שמצוכר במקומות שונים בחוברת זו ובუיקיר בעודתו של הפליט מוסא סלאמה, הגיע לפילسطين ולאזרו ירושלים בתקילת המאה ה-12 חלק מצבאו של סלאח אלדין אלאיובי המצביא המוסלמי שהגיע בראש צבא - שהקים מכל מחוזות המדינה המוסלמית - כדי לשחרר את פלسطين ואת ירושלים מהכיבוש הצלבני.

סלאח אלדין יישב את השבטים שהגיעו במסגרת צבאו במקומות שונים בפלשתין עם דגש מיוחד על ירושלים וההרים סביבה. הוא ביקש על ידי מדיניות היישוב הזואת לשמר על ירושלים מפני פולשים. כל שבט קיבל טריטוריה מוגדרת לשבה. השבטים קיבלו בדרך כלל אחריות על הבתוון באזור שלהם ועל הבטחת הדרכיהם מסביב לירושלים.

שלושה שבטים גדולים גרו בהרי ירושלים. שבט בני זייד, שבט בני מאלך ושבט בני חسن. שבט בני לבני חسن היה דגל בצעע אדום. אוטו צבע שייצג אותן ואית השבט אליו היו שייכים בחצי הארץ ערב, שבט קיים.

בני חسن עברו מהחצי הארץ ערב לדרום ירדן ושם הצטרפו לסלאח אלדין בדרך להילחם בצלבנים בקרב חתין ליד טבריה. אורו קרב מכריע בשנת 1187 בו הביס סלאח אלדין את הצבא הצלבני. אחרי הקרב הם יושבו באזור ירושלים ועם השנים הקימו כפרים וRibbis: אל-וולג'ה, בתיר, אל-ג'ורה, סטאף, ח'רבת אל-לוות, שרפאת, לפטה, בית צפאפה ואל-מאלהה שבו הייתה מנהיגות בני חسن בכל הכהרים. מכאן מקור הגאותם של התושבים בכפרם. עין כארם וסוכא היו תחת הסוטם וניהלים של בני חسن אך אין להם קרבה משפחתית לשבט.

قدمت قبيلةبني حسن الى القدس الشريف من منطقة جنوب الأردن ضمن جيش صلاح الدين الأيوبي في حملته لتحرير القدس وفلسطين من الصليبيين. وتعود جذوربني حسن إلى قبائل فيس في منطقة الحجاز في الجزيرة العربية.

شاركت القبيلة في معركة حطين الشهيرة. بعد الحرب، قام صلاح الدين باقطاع القبائل التي حاربت معه مناطق واسعة حول القدس وجبالها. ومن هذه القبائل: قبيلةبني زيد، قبيلةبني مالك وقبيلةبني حسن. كان شعار قبيلةبني حسن اللون الأحمركونه اللون المعتمد كشعار قبائل القيسية. كانت قبيلةبني حسن تترعى القبائل القيسية في جبال القدس مقابل تزعيمبني مالك القبائل اليمنية. تعود قبيلةبني حسن بنسبها الى السادة الحسينيين والذين انتشر بهم وادي الصرار (وادي النسور) غرب القدس الشريف. أما قرىبني حسن الثابت نسبها عبر التاريخ الى هذه القبيلة فهي تسع قرى وهي: قرية الولجة وقرية الملاحة وفيهم مشيخةبني حسن في آل درويش وقرية بتير وقرية الجورة وقرية صطاف (سطاف) وقرية خربة اللوز وقرية شرفات ولفتا وبيت صفافا. أما عين كارم وصوبا فقد اضيفتا الى ناحيةبني حسن من الناحية الإدارية فقط .

كلام وجيه

ولدت تحت خيمة نصب مئات مثلها على سفح جبل مظهر منه إلا هي والصخور الرمادية على نحو يشهد بأنه تعرض للغزو ولأول مرة.

كان شتاء عام ١٩٥٦ قاسيًا حين أُجبر سكان الخيام إعلان حالة الطواريء لأكثر من أسبوعين، حيث إقتلت رياحه وأمطاره وثلاجة عددًا كبيراً من الخيام.

فمولدي والشقاء أجبرا والدي البحث عن مكان آمن آخر في نهاية تشرين ثاني من نفس العام، فانتقل إلى قرية قربية تدعى جبع- شرقى الاسم الجديد مخيم قلنديا.

سمعت الكثير من والدي كيف أُجبر على ترك قريته عسليان "قضاء القدس" والطريق الطويل الذي هام به مع آلاف اللاجئين الفلسطينيين حتى يستقر به الحال في المخيم.

لم يكن والدي يجيد إلا زراعة الأرض وتربيبة الماشية، وحين أفاق على نفسه مجردًا من كل شيء بدأ بيعث عن مهنة يعتاش منها فعمل عاملًا في دائرة الأشغال - يرصف الشوارع الجديدة، والأرض العذراء حول خيمته في المخيم تحولت إلى منطقة سكنية بأرقعة موحلة.

ممومعاتي ومشاهدتي كفتى بعمر ١٥ سنة لم تؤهليني بعد للتعرف على هويتي الجديدة كلاجئ يعيش في مخيم رغم إنعكاس هذه البيئة على كل ملامح حياتي، ورغم إدراكي بأنّ بلدي الأصلي هو عسليان وربما عزلت ملناةي بالعشلياني.

هكذا شعرت بحجم السرقة الكبيرة التي تعرضنا لها حينما زرت عسليان لأول مرة عام ١٩٧٥ وأدركت بأنّ غناء والدي بجمال الأرض والقرية وأيام العز ليست مبالغة وأدركت أيضًا بأنّ عبير البحر، وبساطة يأس مشاعرك وطعم برتقالها لا يمكن أن يقارن بمثله إلا الذي تذوقته في أريحا.

حينها أحبت البحر، ولطاها بعد زياري الأول له مباشرة ولعدة ليالٍ أحلم به وأستحضره إلى فراشي الأرضي وإستمتعت في تلك الليالي بشعور العائم طيلة ساعات نومي.

لم يعد بالإمكان زيارتك يا بحر، حتى لو طبت الإذن وإنظرت الساعات الطويلة أمام مكتب الحكومية العسكرية فلن ينحوني تلك الفرصة التي إلتقيتك فيها قبل ٣٢ سنة، وكصديق وفي مازلت أسأل عنك وأطمئن على أخبارك حتى عرفت بأن طول ساحلك الفلسطيني ٤٥٠ كم ولم يتغير.

وجيه عطالله

من عسليان المهجورة - قضاء القدس

حالياً من سكان مخيم قلنديا ، ولد عام ١٩٥٦

درس الاترخاج السينمائي والتلفزيوني

أمين سر - متقطوع - اتحاد مراكز شبيبة المخيمات منذ العام ١٩٩٤

نولذتي بتوڑ أوهال. مأوات أوهاليم دوميم لو هوعمدو عل موردره. مهادر לא ראו כלום מלכדר סלעים אפורים והמוני אוהלים. זה נראה כמו פולישאה.

الחוֹרֶך של 1956 היה حورف קשה במוחדר. דייריו האוהלים נאלכו להכריין על מצב חירום ליותר משכונאים. הרוחות והגשימים והשלגים של אותו חורף עקרו מஸע היפוש וביבם.

אזור הלירה שלוי והחומרה דחפו את אבי למסע חדש אוקטובר של מקום אחר, מקום בטוח. זה היה בסוף חודש אוקטובר של אותה שנה. עברנו לכפר קרוב קרווב שמו גבע.

שמעתי מאבי רבות אודות עזיבתו את כפרו עסליין, אחריו ירושלים. שמעתי על הדרך הארוכה שהעה בה הוא ואלפי פליטים נוספים עד שהשתקע במחנה הפליטים קלנדיה.

אבי לא הטיב לעשות דבר מלבד מצא את עצמו נוטל כאשר התעורר פתאום מהטהורה, כל עבורה כדי לחיות ממנה. נהיה פועל כל. חיפש עבודה, כל עבורה כדי לחיות ממנה. הנה פועל בריצוף כבישים. ריצף את הרחובות החדש. האדמה הבתולה סביב אוהלו שבמחנה הפכה למקום מגוריים בتوز סמאות של בוץ.

מה שרואו עיני ומה ששמעו אונוני עד גיל 15 לא הכשוינו אותן להכיר את זהותי החדש, פליט במחנה. למורות שהחיים ממחנה מתקופים בדרך בה מנווהים כי. למורות שניינן מושיע בחחלתו להיווי "עסליני". כך גם קוראים לי.

כאשר ביקרתי בעסליין בפעם הראשונה בשנת 1975 עיקלתי כמה גדור היה השוד. הבניין שהומר שאבי פلت בשבח חי הנעם של אז והשירים על יופים של הכהר ושל האדמה לא היו הגזומות. הרגשטי שהואיר של יאפא הנושא מרים יותר מהתפקידים שאכלתי בירוחו.

כמה אהבתית היה הימ. זאת הייתה פעם ראשונה שראיתי ים. לא הפסקי ללחום עליו בלילה. במחנה ישנתי על מזוזון על הרצפה. הרגשטי בחלים שאני צפ על פני המים לאورد כל שעות השינה.

ים יקר של, אין אפשרות לבקר שוב, אפיקו אם אבקש אישור להגיע אליך ואחכה שעות ארכות בפתחם של בנייני השלטון הצבאיים לא יתנו לחזור על החוויה שהיתה לי אתך לפני 32 שנים.

אבל אני חבר נאמן. המשכתי לשאול عليك. גלית שוארך בפלשתין הוא 450 קילומטר. זה לא השתנה.

וגיה עטא אללה

פליט מעסליין / אשთאול

- מחוֹדְוּשִׁים

כיום גיד במחנה הפליטים

קלנדיה ליד דאמ-אללה

למד בימי קולנועי וטלוויזיה

מתנדב מאז 1994 ב厰נדייד

איחוד "מרconi הנוער לצעירים"

במחנות הפליטים.

